

Monitor Wsnp

Vierde meting

Marijke von Bergh
Rudolf Timmermans
Reinout Vriesendorp
Willem Keukens

Raad voor Rechtsbijstand

's-Hertogenbosch

Centraal Bureau voor de Statistiek

iva

beleidsonderzoek en advies

Monitor Wsnp

Vierde meting

Tilburg, augustus 2008

dr. ir. M. von Bergh (IVA)

dr. ir. R. Timmermans (CBS)

dr. mr. R. Vriesendorp (UvT)

mr. W. Keukens (UvT)

Uitgever: IVA
Warandelaan 2
Postbus 90153
5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013-4668466
Telefax: 013-4668477

IVA is gelieerd aan de UvT

© 2008 IVA

Niets, uit deze uitgave, behoudens figuren en tabellen van het CBS, mag worden vervaelvoudigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IVA.

Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	De Wsnp: ontwikkelingen sinds de derde meting (2007).....	3
3	Van aanvraag tot uitstroom: de cijfers	9
3.1	Afwijzingen	9
3.2	Instroom	9
3.3	Proces	14
3.4	Uitkomsten	20
	3.4.1 Einduitkomst naar startjaar	20
	3.4.2 Doorlooptijd.....	22
	3.4.3 Faillissementen van rechtspersonen en natuurlijke personen.....	22
4	Eerste effecten van de wetwijziging van 1 januari 2008	25
4.1	Inleiding.....	25
4.2	Uitkomsten: Aantallen	26
4.3	Nadere analyse afwijzingen Wsnp, dwangakkoorden en voorlopige voorzieningen	30
	4.3.1 Afwijzingen toepassing Wsnp	30
	4.3.2 Voorlopige voorzieningen bij spoedeisende zaken	33
	4.3.3 Dwangakkoorden	34
	4.3.4 Moratoria.....	34
5	Effectiviteit van instrumenten	37
5.1	Inleiding.....	37
5.2	Postblokkade.....	37
5.3	Huisbezoek	41
5.4	Verslag	43
6	Verlenging van de looptijd.....	47
6.1	Uitkomsten van langerlopende zaken	47
6.2	Redenen voor en opbrengsten van verlenging van de looptijd.....	52

7	Het vinden van betaald werk (inspanningsverplichting).....	55
8	Etniciteit van de schuldenaren in de Wsnp.....	61
9	Tot slot	63
9.1	De belangrijkste uitkomsten samengevat.....	63
9.2	Mogelijke aandachtspunten voor vervolgmetingen.....	67
	Bijlagen.....	69
	Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie	71
	Bijlage 2 Onderzoeksverantwoording	73
	Bijlage 3 Bewindvoerdersenquête	77
	Bijlage 4 Vragenlijst bewindvoerders	83

1 Inleiding

In augustus 2005 is de eerste Wsnp-monitor verschenen. Dit jaarlijks uit te brengen instrument heeft als doel de effectiviteit van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) te monitoren. Deze wet, die sinds 1 december 1998 van kracht is, bestaat uit een saneringsregeling specifiek gericht op in ernstige betalingsmoeilijkheden verkerende natuurlijke personen. Met de Wsnp wordt getracht te voorkomen dat natuurlijke personen tot in lengte van dagen door schuldeisers worden achtervolgd wanneer zij in een problematische financiële situatie zijn terechtgekomen.

De Wsnp-monitor omvat een vaste kern van gegevens die jaarlijks geactualiseerd wordt en daarnaast een aantal per jaar wisselende thema's, die vastgesteld worden op basis van relevante uitkomsten en ontwikkelingen met betrekking tot de Wsnp.

Dit rapport vormt het resultaat van de vierde meting. Deze vierde meting omvat de volgende onderdelen.

1. Een update van de vaste set gegevens. Dit betreft:
 - de analyse van de gegevens uit de Centrale Database Schuldsanering van de Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch
 - het aantal afwijzingen per jaar voor vijf rechtbanken
 - de ontwikkeling in het totaal aantal faillissementen
 - een beschrijving van nieuwe ontwikkelingen in en rond de wet in het afgelopen jaar.

Daarnaast staan in deze meting vijf aanvullende thema's centraal:

2. Een **eerste indruk** van de **effecten van de wetwijziging** die per 1 januari 2008 van kracht is geworden, met betrekking tot instroom, faillissementen, afwijzingen, dwangakkoorden en voorlopige voorzieningen.
3. De **effectiviteit van instrumenten** (postblokkade, huisbezoek, verslag en verlenging van de looptijd).
4. **Zaken met een langere looptijd**: aantal, einduitkomst, opbrengsten, kenmerken van de zaken.
5. Het aantal niet-werkende schuldenaren dat gedurende het Wsnp-traject betaald werk vindt, als indicatie voor de plicht voor een schuldenaar zich **in te spannen om betaald werk** te vinden en te behouden.
6. De instroom in en einduitkomst van de schuldsanering naar **etniciteit** van de schuldenaren.

De opzet van het rapport is als volgt.

In hoofdstuk 2 worden recente ontwikkelingen rondom de wet uiteengezet. Hoofdstuk 3 omvat de resultaten met betrekking tot aanvraag, instroom, proces, doorstroom en uitkomsten. In hoofdstuk 4 worden de eerste effecten van de wetswijziging in kaart gebracht. De effectiviteit van de instrumenten staat centraal in hoofdstuk 5 en de zaken waarvan de looptijd is verlengd in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 gaat over het vinden van betaald werk door schuldenaren (inspanningsverplichting) en hoofdstuk 8 over de instroom in en de uitkomst van de schuldsanering naar etniciteit. Afgesloten wordt met hoofdstuk 9, waarin de belangrijkste uitkomsten worden samengevat en suggesties worden gedaan voor onderzoeksthema's voor de volgende meting(en).

De monitor vormt een update van de uitkomsten van de derde meting, dat wil zeggen dat alleen nieuwe gegevens en trends worden beschreven. De informatie over de jaren 1998 t/m 2006 staat wel in de tabellen en figuren, maar wordt niet opnieuw in de tekst beschreven.

2 De Wsnp: ontwikkelingen sinds de derde meting (2007)

Sinds de wetsevaluatie van 2001 zijn belangrijke wijzigingen voorbereid in de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (hierna: Wsnp). Deze herziening is per 1 januari 2008 in werking getreden¹ en inhoudelijk besproken in de vorige meting.²

Hieronder wordt ingegaan op een aantal nieuwe ontwikkelingen sinds het verschijnen van de derde meting van de monitor Wsnp. Dit betreft ten eerste de aanpassing van de Recofa-richtlijnen als gevolg van de hiervoor bedoelde wetswijziging. Daarnaast wordt kort ingegaan op een aantal voorstellen met betrekking tot de schuldsaneringsregeling voor natuurlijke personen van de Commissie Insolventierecht, zoals neergelegd in het Voorontwerp Insolventiewet. Verder komen de ontwikkelingen in de minnelijke schuldhulpverlening aan bod, de nieuwe vergoedingensystematiek voor de bewindvoerders en enkele aanvullende regelingen met betrekking tot de Wsnp.

Vernieuwde Recofa-richtlijnen

Naar aanleiding van de recent in werking getreden wijziging van de Wsnp zijn eveneens de zogenaamde Recofa-richtlijnen voor schuldsaneringsregelingen aangepast. Het doel van de richtlijnen is de uniformering van formele en materiële handelingen, zodat toepassing ten aanzien van de schuldsaneringsregeling bij de verschillende rechtbanken niet substantieel van elkaar zal afwijken. De relevante wijzigingen worden hieronder besproken.

Op de eerste plaats zijn drie richtlijnen toegevoegd, die samenhangen met de invoering van de artikelen 287 lid 4 (voorlopige voorzieningen), 287a (dwangakkoord) en 287b (moratorium) van de Faillissementswet. Sinds 1 januari 2008 is het voor de schuldenaar mogelijk om bij het verzoek tot toelating voorlopige voorzieningen te vragen, één of meerdere schuldeisers tot medewerking aan een akkoord te dwingen of de rechtbank te verzoeken een moratorium uit te spreken. De respectievelijke richtlijnen 2, 3 en 4 geven onder andere regels ten aanzien van de inhoud van een dergelijk verzoek en een aantal procedurele regels.

Hiertegenover staat dat de oude richtlijn 6 over de voorlopige toepassing van de Wsnp in het geheel is geschrapt. Dat behoeft geen verdere verklaring, aangezien per 1 januari 2008 als gevolg van de wetswijziging een dergelijke voorlopige toepassing van de Wsnp niet meer uitgesproken kan worden.

1 *Staatsblad* 2007, 192 en 222.

2 Von Bergh e.a., *Monitor Wsnp; derde meting*, Tilburg: IVA /UvT 2007, p. 3 ev.

Daarnaast is de richtlijn betreffende de postblokkade enigszins aangepast. De termijn van de postblokkade is vastgesteld op dertien maanden. Deze kan op verzoek van de bewindvoerder en na akkoord van de rechter-commissaris worden gewijzigd (verkort of verlengd) of er kan door de rechter een nieuwe postblokkade voor een bepaalde termijn worden bevolen, aldus richtlijn 15.

Richtlijn 18 geeft aanwijzingen hoe te handelen als de schuldenaar een eigen woning heeft. In het geval dat de woning geen overwaarde heeft en het duurder zou zijn voor de schuldenaar om te gaan huren, kan in het belang van de boedel een verzoek op de voet van het (nieuwe) artikel 303 lid 3 Fw worden gedaan. De hypotheekrente kan dan – als uitzondering op lid 1 van dat artikel – tijdens de schuldsaneringsregeling worden doorbetaald, zodat de kredietverstrekker zijn vordering niet verder ziet oplopen. De woning hoeft dan niet te worden verkocht.

In richtlijn 25 is de verruiming neergelegd van het wettelijke criterium op grond waarvan een beëindiging zonder verificatievergadering mogelijk. Dit is voortaan ook mogelijk indien niet de verwachting bestaat dat de schuldenaar op zodanige wijze aan zijn verplichtingen kan voldoen dat voortzetting van de regeling gerechtvaardigd is. Daaronder valt ook de situatie dat een schuldenaar nog wel gedeeltelijk aan zijn verplichtingen kan voldoen, maar dit weinig baten oplevert voor de boedel en er dan ook weinig of niets aan de schuldeisers uitgekeerd zal kunnen worden.

De invoering van de mogelijkheid om de verificatievergadering ook pro forma te houden (art. 328a Fw), heeft geleid tot aanpassing van de richtlijnen omtrent de verificatievergadering (richtlijn 26). Op de eerste plaats worden aanwijzingen gegeven in welke gevallen tot pro forma verificatie zal worden overgegaan. In beginsel zal de R-C hiertoe besluiten indien de ingediende vorderingen voorlopig door de bewindvoerder zijn erkend, geen enkele crediteur heeft aangegeven op de vergadering te verschijnen en ook de voortgang van de schuldsaneringsregeling geen reden geeft om de schuldenaar te laten verschijnen. Daarnaast zijn onder j t/m l van deze richtlijn regels gegeven voor de wijze waarop een dergelijke pro forma verificatie moet worden afgehandeld. Zo dient de bewindvoerder alle bekende schuldeisers en de schuldenaar ervan op de hoogte te stellen dat de zitting pro forma zal plaatsvinden en zal de crediteurenlijst bij de griffie van de rechtbank ter inzage worden gelegd.

Tot slot zijn richtlijnen met betrekking tot de beëindiging van de schuldsaneringsregeling aangepast. Zo zal bij een beëindiging op grond van 350, lid 3, c t/m g Fw niet tot automatische faillietverklaring worden overgegaan, indien de boedel mede in het licht van de mogelijke kosten van faillissement naar verwachting niet toereikend zal zijn om tot uitkering aan schuldeisers te komen (richtlijn 28). In dat geval zal vereffend moeten worden volgens de regels van de schuldsaneringsregeling. Wanneer de schuldenaar komt te overlijden, dan dient de schuldsaneringsregeling te worden beëindigd met toepassing van een verificatievergadering (al dan niet pro forma) indien uitkering aan schuldeisers mogelijk is. Wanneer uitkering onmogelijk blijkt, kan een nihillijst worden gedeponneerd of kan de rechtbank gevraagd worden vonnis te wijzen (richtlijn 31).

Voorontwerp Insolventiewet

Op 1 november 2007 is door de Commissie Insolventierecht het Voorontwerp Insolventiewet aan de Minister van Justitie aangeboden.³ Voor wat betreft de schuldsaneringsregeling brengt het Voorontwerp een aantal substantiële wijzigingen met zich mee. Dat hangt onder meer samen met de introductie van één unitaire procedure, in plaats van de drie 'ingangen' die de huidige Faillissementswet kent (faillissement, surseance van betaling en schuldsanering). Mocht het Voorontwerp in geheel tot wet worden verheven, dan kan iedere schuldenaar met een verzoekschrift tot de insolventieprocedure worden toegelaten, mits deze voldoet aan de gronden voor insolventie.⁴ Ook een schuldeiser kan op dezelfde gronden insolventverklaring van zijn schuldenaar verlangen (een toelatingsverzoek voor de Wsnp kan alleen door de schuldenaar worden gedaan).⁵ De toelatingstoets is minder streng dan de huidige toelatingstoets voor de Wsnp. Dit heeft ermee te maken dat pas na toelating van de schuldenaar zal worden bekeken welke maatregelen passend zijn. Wel zal achteraf, bij de beëindiging van de insolventieprocedure, evenals in de huidige situatie door de rechter streng worden getoetst of voldaan is aan de vereisten voor toekenning van een schone lei.⁶ Bij de beoordeling of een schone lei kan worden toegekend, zal ook worden gezien op welke wijze door de schuldenaar het voorafgaande schuldhulpverleningstraject heeft doorlopen.

Het minnelijk traject wordt overigens in het Voorontwerp aangevuld met de mogelijkheid tot benoeming door de rechtbank van een zogenaamde 'stille bewindvoerder', die een schuldenaar voorafgaand aan de toepassing van de insolventieprocedure behulpzaam kan zijn bij de ordening van zijn financiële huishouding, het in evenwicht brengen van inkomsten en uitgaven, hulp bij sollicitatie en dergelijke.⁷ Daarnaast kent het Voorontwerp na beëindiging van de insolventie een vorm van schuldbegeleiding.⁸ Deze mogelijkheid is opgenomen voor het geval de schuldenaar op dat tijdstip nog geen drie jaren met de herstructurering van zijn financiële positie bezig is geweest en bij het einde van de insolventieprocedure van de rechter een zogenaamde 'voorwaardelijke' schone lei heeft gekregen.⁹ In een dergelijk geval wordt de toekenning van de schone lei afhankelijk gesteld van het (succesvol) doorlopen van een zekere inspanningsperiode na insolventie.

Ten slotte wordt voorgesteld de duur van de postblokkade van dertien naar zes maanden terug te brengen. Na 15 september zal over de verdere voorbereiding van het Voorontwerp worden besloten.

3 Zie <http://www.justitie.nl/onderwerpen/wetgeving/insolventiewet/>.

4 Artt. 1.1.3 en 2.2.1. Voorontwerp Insolventiewet.

5 Art. 2.2.2 Voorontwerp Insolventiewet.

6 Afdeling 6.4 Voorontwerp Insolventiewet.

7 Afdeling 7.2 Voorontwerp Insolventiewet.

8 Afdeling 7.3 Voorontwerp Insolventiewet.

9 Art. 6.4.4 Voorontwerp Insolventiewet.

Ontwikkelingen in de minnelijke schuldhulp

De schuldhulpverlening nieuwe stijl, welke al in de vorige metingen is genoemd, is eind 2007 vastgesteld en wordt gefaseerd ingevoerd bij alle NVVK-leden. Op 1 januari 2010 moeten alle leden volgens de nieuwe methode werken. Essentie van de nieuwe methode is dat deze vraaggericht is en op maat van de schuldenaar, opdat meer schuldenaren geholpen kunnen worden en de uitval lager wordt.

In de schuldhulpverlening nieuwe stijl wordt op een andere manier dan voorheen naar de schuldenproblematiek van de schuldenaar gekeken. Vanuit het perspectief van de schuldenaar worden voortaan de oplossingen aangedragen. Verschillende vormen van dienstverlening worden in het kader van de schuldhulpverlening nieuwe stijl met elkaar in verband gebracht. In de schuldhulpverlening nieuwe stijl is als nieuwe oplossingsrichting het stabilisatietraject geïntroduceerd met als doel financiële rust te creëren. Dat kan door het overnemen van betaling van de (primaire) vaste lasten via budgetbeheer of beschermingsbewind. Ook is het mogelijk dat de schuldenaar ondersteuning krijgt in de vorm van budgetcoaching en begeleiding door maatschappelijk werk (flankerende hulp). De financiële rust heeft tot de slagingskans op een (volledige) afbetaling van schulden op eigen kracht of met herfinanciering te vergroten. Een ander nieuw onderdeel van de NVVK-methode is het gebruik van een zogenaamde NVVK-aflostabel. Deze aflostabel brengt onder andere mee dat de minimale afloscapaciteit altijd 5% van de bijstandsnorm bedraagt. De aflostabel geeft per inkomenscategorie aan hoe hoog dat bedrag precies is. Dit betekent dat er altijd afloscapaciteit is in tegenstelling tot bij de berekening van het vrij te laten bedrag volgens de Recofa-methode welke bij lage inkomens kan uitkomen op geen of een negatieve aflossingscapaciteit.

De schuldhulpverlening nieuwe stijl vormt ook de basis van de normen in het kader van certificering van schuldhulpverleningsorganisaties en schuldhulpverleners. Bij het ter perse gaan van de monitor doorliep de totstandkoming van deze certificering de externe kritiekronde waarin diverse belanghebbenden kunnen reageren op de voorgestelde normen en het certificeringschema.

Verder heeft de NVVK met verschillende partijen aanvullende convenanten afgesloten. Daartoe hoort een grote waterleidingsmaatschappij, maar ook de brancheverenigingen van deurwaarders en incassobureaus.

Ten behoeve van een optimale toepassing van de nieuwe wettelijke instrumenten (toepassing Wsnp, moratorium, dwangakkoord) heeft de Raad voor Rechtsbijstand in samenspraak met de NVVK en Recofa model-verzoekschriften ontwikkeld. Deze worden in 2008 beproefd en in een later stadium (gegeven een geslaagde test) formeel vastgesteld door Recofa.

Vergoedingensystematiek bewindvoerders

Naar verwachting wordt in de loop van 2009 de vergoedingensystematiek voor de Wsnp-bewindvoerders aangepast. In de huidige systematiek ontvangt de bewindvoerder een vaste subsidie per zaak van de Raad voor Rechtsbijstand en daarnaast een salaris dat uit de boedelrekening betaald wordt. Aanleiding voor de wijziging van dit systeem is het feit dat bewindvoerders structureel delen van de vergoeding missen wanneer het saldo op de boedelrekening ontoereikend is. In de nieuwe situatie blijft de hoogte van de vergoeding (subsidie + salaris) hetzelfde, maar wordt getracht deze totale vergoeding in zijn geheel uit de boedel te betalen. Elke keer dat de Raad voor Rechtsbijstand geen subsidie hoeft te betalen omdat het bedrag uit de boedel kan worden gehaald, wordt dit subsidiebedrag in een pot gestopt. Daaruit worden bewindvoerders betaald in die gevallen waar de boedel niet toereikend is. Deze wijze van vergoeding leidt tot een lagere uitdeling aan de schuldeisers dan de oude wijze en zal naar verwachting de aantrekkelijkheid van een minnelijke schuldregeling vanuit financieel perspectief vergroten. Daarnaast wordt hierdoor geborgd dat voortaan in alle zaken de bewindvoerder het volledige bedrag aan vergoedingen waarop ze recht hebben, verkrijgen.

Overige ontwikkelingen

Naast bovengenoemde ontwikkelingen kan nog een tweetal wijzigingen die betrekking hebben op de Wsnp worden genoemd. In januari 2008 is een Derde Reparatielwet door de Eerste Kamer aangenomen waarin een zestal – tekstuele – aanpassingen van bepalingen in de Wsnp zijn opgenomen.¹⁰ Daarnaast is op 26 maart 2008 de Vrijstellingsregeling Wet Financieel toezicht zodanig aangepast dat Wsnp-bewindvoerders zijn vrijgesteld van het verbod van art. 3:5 Wft.¹¹ Volgens de financiële toezichtwetgeving is het – kort gezegd – voor een ieder verboden om in Nederland zonder vergunning in de uitoefening van een bedrijf van het publiek (niet zijnde professionele marktpartijen) opvorderbare gelden aan te trekken. Advocaat-bewindvoerders vielen buiten dit verbod op basis van artikel 20 van de Vrijstellingsregeling Wft. De niet-advocaten mochten op grond van art. 3:5 Wft. echter geen boedelrekeningen inrichten. De wijziging maakt het mogelijk dat ook Wsnp-bewindvoerders die geen advocaat zijn, bij de inrichting van boedelrekeningen niet meer onder dit verbod vallen en aldus ook geen vergunning behoeven aan te vragen.

Ten slotte zijn door verschillende partijen (Nederlandse Vereniging van Banken (NVB), de Vereniging van Financieringsondernemingen in Nederland, de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK), Aedes (vereniging voor woningcorporaties), EnergieNed (koepel van energiebedrijven), de VNG, Thuiswinkelorganisaties en het Leger des Heils) voorbereidingen gestart voor de inrichting van een landelijke database voor schulden. Het doel van deze registratie is enerzijds meer inzicht te krijgen in de omvang van de problematiek, anderzijds het vroegtijdig aanpakken van beginnende schulden om te voorkomen dat schuldsituaties onnodig escaleren. Deze data-

10 *Kamerstukken EK 2007-2008*, 31 248, nr. A, p. 5-6.

11 *Wijziging vrijstellingsregeling Wft*, 26 maart 2008, nr. FM 2008-00661 M.

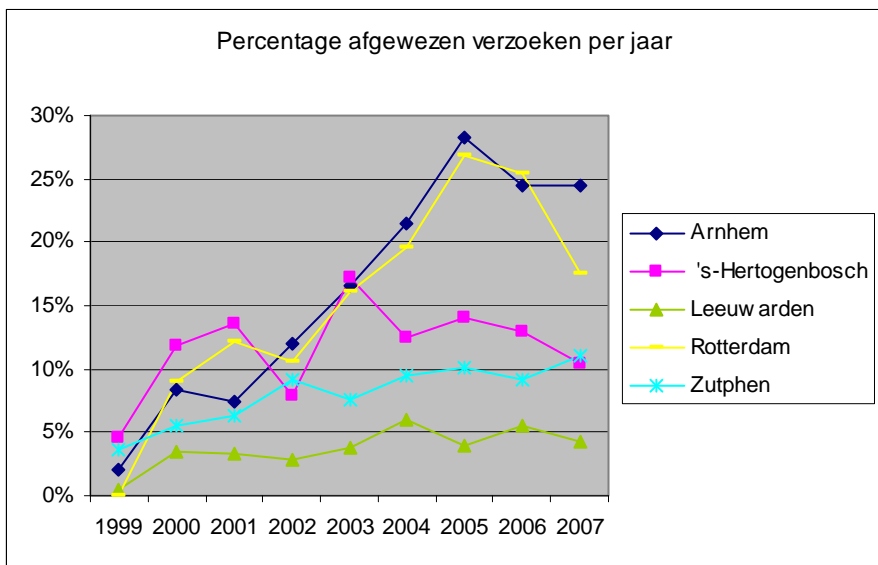
base zal een soort uitgebreide variant worden van de BKR-registratie, met bijvoorbeeld ook achterstanden in huur- of energierekeningen (welke niet voorkomen in de BKR-registratie).

3 Van aanvraag tot uitstroom: de cijfers¹²

3.1 Afwijzingen

Het percentage afgewezen verzoeken is in 2007 in drie van de vijf arrondissementen die van jaar tot jaar worden op dit punt worden gevolgd in het kader van deze monitor, gedaald ten opzichte van 2006. De daling in Rotterdam is sterk (van 25,4% naar 17,5%). In 's-Hertogenbosch zet de daling na de piek in 2003 door (naar 10% in 2007), terwijl in Arnhem het percentage met 24% gelijk is gebleven. Alleen in Zutphen is sprake van een stijging (van 9% naar 11%). Leeuwarden blijft stabiel laag met een afwijzingspercentage van circa 5%.

Figuur 3.1

3.2 Instroom

Het aantal definitief en voorlopig uitgesproken schuldsaneringen is met 15.140 in 2007 vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van het voorgaande jaar (zie figuur 3.2). Tot en met 2006 was er nog ieder jaar sprake van een duidelijke stijging van de aantallen.

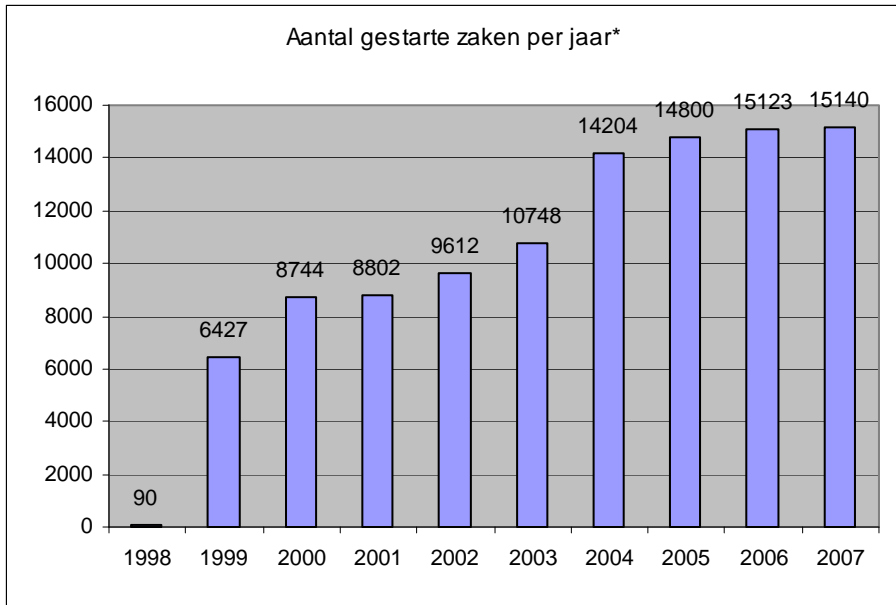
De situatie verschilt tussen de arrondissementen (zie figuur 3.3). Alkmaar, Den Haag en Middelburg kennen in 2007 de sterkste stijging van het aantal gestarte zaken,

12

In samenwerking met het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). Een nadere onderzoeksverantwoording staat in bijlage 2.

terwijl er in 2005 en 2006 in Alkmaar nog sprake was van een (forse) daling. In Middelburg steeg het aantal zaken al licht in 2005 en 2006 en Den Haag was in 2006 vrijwel stabiel ten opzichte van 2005. De grote stijgingen in 2006 in 's-Hertogenbosch en Rotterdam zijn in 2007 overgegaan in dalingen. Rotterdam is in 2007 zelfs de grootste daler. Daarna volgen Amsterdam en Zutphen. Alleen in Breda en Middelburg is er zowel in 2006 als in 2007 sprake van een (duidelijke) stijging. In Dordrecht, Haarlem, Leeuwarden en Zutphen is er beide jaren een gestage daling van het aantal startende zaken.

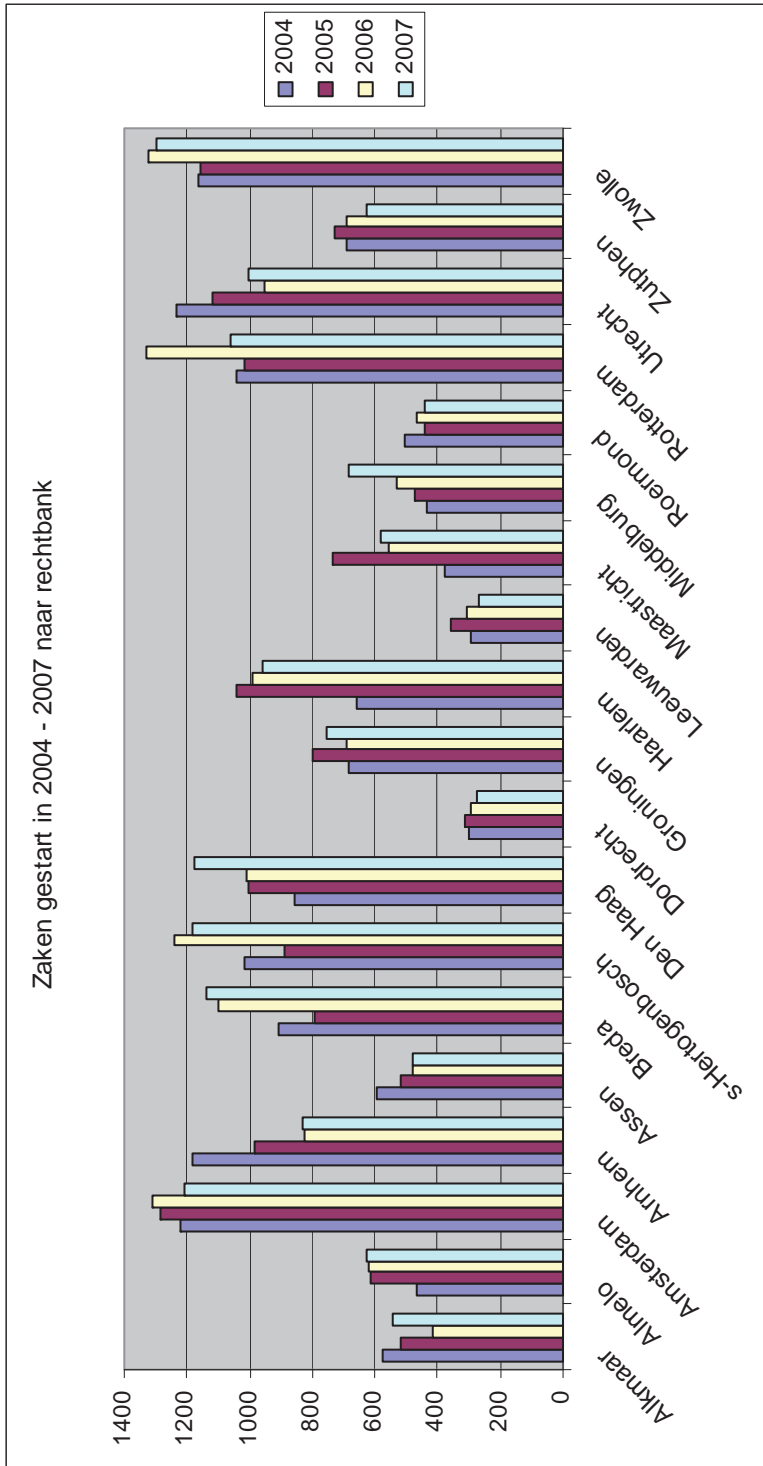
Figuur 3.2

Bron: CBS

* jaar van de uitspraak

Figuur 3.3

Bron: CBS

Tabel 3.1 Kenmerken¹³ zaken op boedelniveau, naar jaar waarin de zaak is gestart (in %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal
<i>Boedel</i>										
Enkel	n.b.*	n.b.	78,3	78,6	80,5	80,3	77,6	77,4	77,4	78,5
Dubbel	n.b.	n.b.	21,7	21,4	19,5	19,7	22,4	22,6	22,6	21,5
N (boedels)			7228	7918	8992	11863	12085	12330	12361	72777
<i>Zaaksoort</i>										
(Ex-) onderneming	21,1	13,0	20,2	17,5	18,2	18,0	16,3	16,4	14,8	17,0
Particulier	78,9	87,0	79,8	82,5	81,8	82,0	83,7	83,6	85,2	83,0
N (boedels)	6423	8638	7228	7918	8992	11863	12085	12330	12361	87838

* n.b.= niet bekend; wordt pas geregistreerd vanaf 2001

Bron: CBS

Evenals vorig jaar zijn er geen bijzondere ontwikkelingen in het type boedel (dubbel/enkel) en de zaaksoort (particulier/ondernemer) (zie tabel 3.1). Het aandeel dubbele zaken bedraagt in 2007 bijna 23% en 15% van de boedels betreft ondernemers.

Tabel 3.2 Kenmerken zaken op zaakniveau, naar jaar waarin de zaak is gestart (in %)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal
<i>Huishoudensvorm</i>										
Alleenstaand	24,2	27,8	28,6	29,1	29,5	30,7	38,4	40,2	40,7	32,4
Eenoudergezin	10,0	10,4	10,6	14,9	15,5	12,6	15,9	18,1	19,5	14,3
Deel uitmakend van stel met kinderen	36,9	33,8	31,6	31,5	31,5	29,1	26,2	27,0	24,8	30,1
Deel uitmakend van stel zonder kinderen	28,9	28,0	29,2	24,5	23,5	27,6	19,6	14,6	15,0	23,1
N (sanieten)	2013	2421	1732	1794	2458	2856	2245	3366	1599	20484
<i>Leeftijd</i>										
- 18-20 jaar	0,7	0,6	0,8	0,9	0,7	0,6	0,5	0,3	0,3	0,6
- 21-35 jaar	40,8	42,5	42,4	43,2	43,0	39,6	36,7	34,3	31,5	38,5
- 36-50 jaar	44,0	42,4	42,2	42,3	43,0	44,0	44,2	44,9	46,8	44,0
- 51-64 jaar	13,2	13,1	13,2	12,3	11,9	14,2	16,4	18,1	18,7	15,1
- 65+	1,3	1,4	1,4	1,3	1,4	1,6	2,1	2,4	2,7	1,8
<i>Gemiddelde leeftijd in jaren</i>										
	38,9	38,7	38,6	38,3	38,4	39,4	40,3	41,1	41,6	39,7
N (sanieten)	6422	8735	8794	9610	10743	14200	14796	15113	15132	103545
<i>Sekse</i>										
- Man	58,4	57,6	51,4	50,2	50,5	51,7	50,3	49,8	49,1	51,9
- Vrouw	41,6	42,4	48,6	49,8	49,5	48,3	49,7	50,2	50,9	48,1
N (sanieten)	2315	3396	3717	3080	3459	4166	2884	4807	2617	30441

Bron: CBS

13

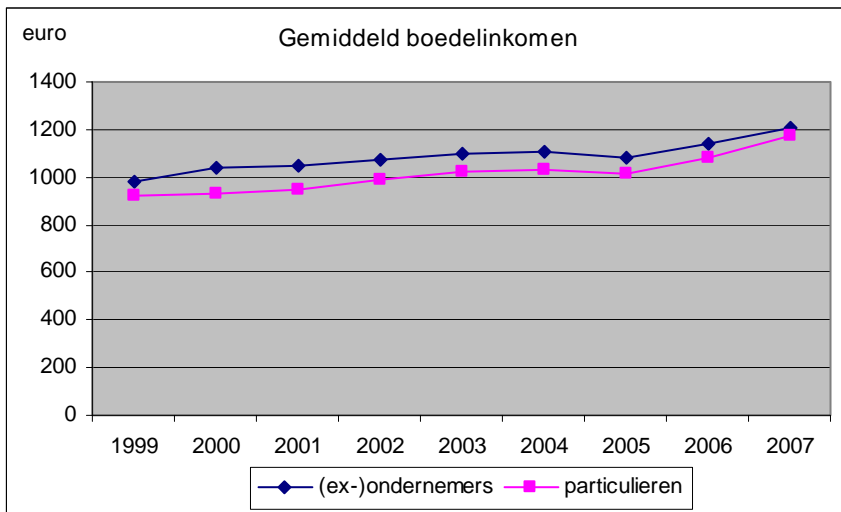
Een dubbele boedel is hier een boedel die uit 2 zaken bestaat, namelijk de zaak van de schuldenaar en de zaak van de persoon met wie de schuldenaar in algehele gemeenschap van goederen is gehuwd of een geregistreerd partnerschap heeft afgesloten en die tevens is toegelaten tot de wettelijke schuldsaneringsregeling.

Qua huishoudensvorm¹⁴ (zie tabel 3.2) is een stijging van het aandeel alleenstaanden en eenoudergezinnen zichtbaar. Meer dan 40 procent van de schuldenaren die in 2007 in de Wsnp zijn gekomen is alleenstaand en bijna 20 procent vormt een eenoudergezin. De reeds eerder geconstateerde tendens van toenemende instroom van 50-plussers zet in 2007 door (zie tabel 3.2). De 50-plussers vormen in 2007 21,4% van de instroom, terwijl dit tot en met 2003 niet meer dan 13-14% was.

Boedelinkomen¹⁵ en schuldenlast¹⁶

Het gemiddelde inkomen¹⁷ per boedel in de schuldsaneringsregeling is sinds 1999 licht toegenomen (zie figuur 3.4). Dit geldt zowel voor particulieren als (ex-) ondernemers. Gecorrigeerd voor inflatie is de stijging echter vrijwel nihil. Het inkomen van particulieren ligt steeds net iets onder dat van de (ex-) ondernemers.

Figuur 3.4

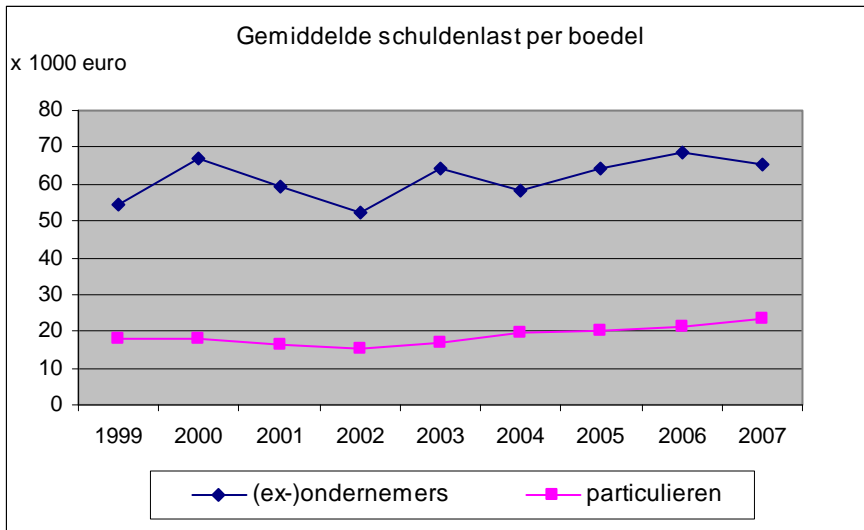

Bron: CBS

- 14 Vanaf deze meting wordt de huishoudensvorm op het niveau van de schuldenaar weergegeven, en niet meer op het niveau van een huishouden. Dit betekent dat een stel waarvan beide partners in de Wsnp zitten nu twee maal geteld worden als "deel uitmakend van een stel". Reden voor deze omschakeling is dat niet alle stellen die samen een huishouden vormen eenvoudig en betrouwbaar genoeg uit het bestand gehaald kunnen worden. Omdat daarnaast de indeling enige bijstelling behoefde zijn de cijfers anders dan in de vorige metingen.
- 15 Het boedelinkomen is het inkomen dat in één boedel valt. Bijzondere bijstand, kinderbijslag, studiefinanciering, uitkeringen op grond van de wet tegemoetkoming studiekosten, huurtoeslag, pleegkindvergoeding, vangnetregeling, woonkostentoeslag, zorgtoeslag, kinderopvangtoeslag/tegemeetkoming kosten kinderopvang, en wezenuitkering vallen hier niet onder.
- 16 Het inkomen en de schuldenlast worden mogelijk te laag ingeschat. Het inkomen in de 285-verklaring is soms niet het feitelijke inkomen, maar het inkomen dat resteert na aftrek van de beslagen. Ook zijn niet altijd alle schulden opgenomen in de verklaring. Dit is het geval wanneer de verklaring is gebaseerd op alleen de gegevens die zijn geregistreerd in het minnelijke traject, als de schuldeninventarisatie voortijdig is gestaakt vanwege het niet kunnen sluiten van een akkoord met de schuldeisers en/ of doordat er in de tijdspanne tussen het opmaken van de verklaring en de instroom in de Wsnp nieuwe schulden ontstaan zijn.
- 17 Hiervoor is de mediaan genomen, dat wil zeggen de middelste waarneming, omdat het rekenkundig gemiddelde weinig zegt vanwege enkele zeer hoge inkomens die dit gemiddelde sterk omhoog halen.

De gemiddelde¹⁸ schuldenlast per boedel van (ex-) ondernemers blijft fluctueren, en ligt ruim boven het schuldenlastniveau van de particulieren (zie figuur 3.5). Bij de particulieren is sinds 2003 sprake van een lichte stijging en deze zet zich ook in 2007 voort.

Figuur 3.5

Bron: CBS

3.3 Proces

Hoger beroepszaken

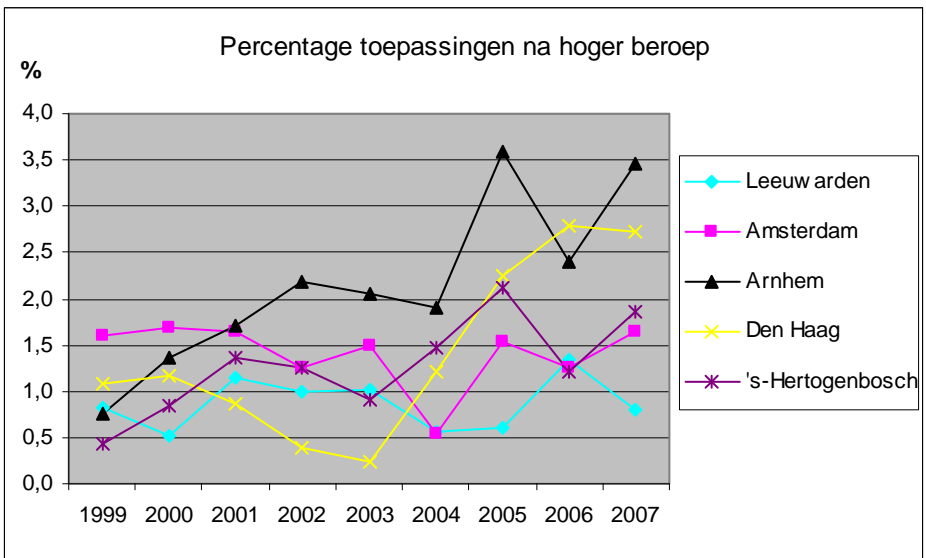
Het percentage zaken met toepassing na hoger beroep is in 2007 met 2,3% op het hoogste niveau sinds de start van de wettelijke schuldsaneringsregeling uitgekomen. Er zijn over de totale periode sinds 1998 (tot 1 januari 2008) 1648 zaken waarbij (definitieve) toepassing volgde na een hoger beroep; dit is 1,6% van alle toepassingen (zie tabel 3.3). Over alle jaren samen genomen is in het ressort Arnhem het percentage het hoogst (2,3%), maar in 2006 was het percentage in Den Haag hoger dan in Arnhem (zie figuur 3.6). De stijging in Den Haag van 2003 tot en met 2006 gaat in 2007 over in een lichte daling. Ook in Leeuwarden daalt het percentage in 2007. In Amsterdam, Arnhem en 's-Hertogenbosch is van 2005 op 2006 een daling van het percentage zichtbaar en is nu sprake van een stijging.

Tabel 3.3 Toepassingen na hoger beroep*, naar ressort

	Aantal	Als % van totaal aantal Wsnp-zaken
Amsterdam	330	1,4
Arnhem	601	2,3
Den Haag	329	1,6
's-Hertogenbosch	295	1,4
Leeuwarden	93	0,9
N	1648	1,6

* Periode 1998-eind 2007

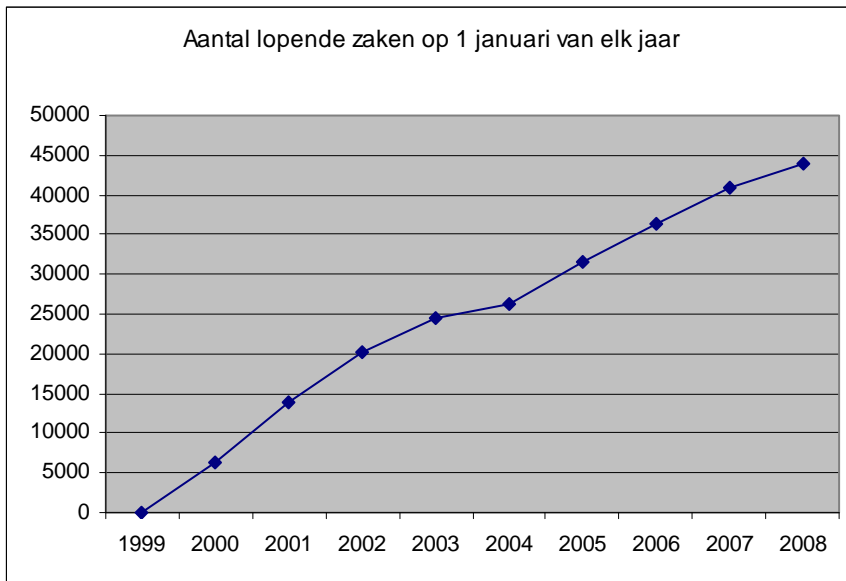
Bron: CBS

Figuur 3.6

Bron: CBS

Het aantal lopende zaken blijft stijgen (zie figuur 3.7). Op 1 januari 2008 waren bijna 44.000 zaken in uitvoering. Deze continue stijgende lijn is in bijna alle arrondissementen zichtbaar. Uitzonderingen zijn: een lichte daling tussen 1 januari 2003 en 1 januari 2004 in Almelo, Amsterdam en Zwolle, een lichte daling tussen 1 januari 2004 en 1 januari 2005 in Maastricht, een lichte daling tussen 1 januari 2007 en 1 januari 2008 in Zutphen. In Arnhem is er vanaf 2006 een daling zichtbaar, maar dit beeld kan zijn ontstaan door achterstand in de administratie aldaar in 2006.

Figuur 3.7

Bron: CBS

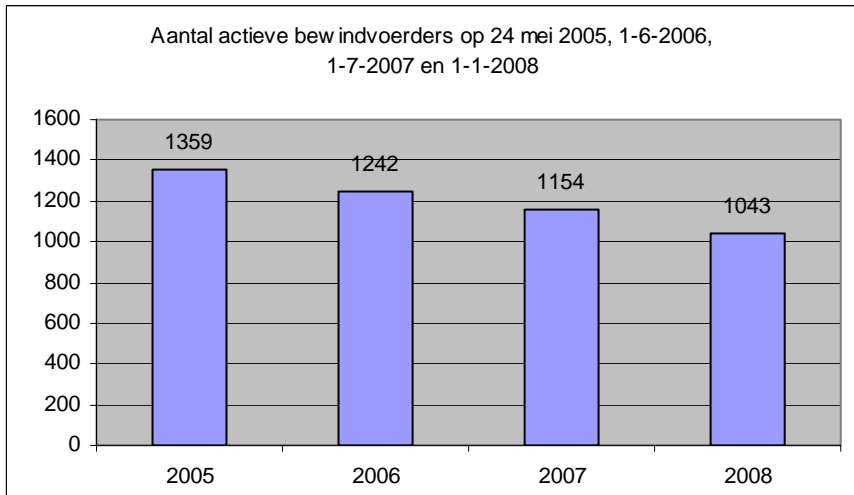
Bewindvoerders

In 2007 is het aantal actieve bewindvoerders (bewindvoerder met een of meer lopende zaken)¹⁹ gedaald, net als in de voorgaande jaren (zie figuur 3.8). Op 1 januari 2008 waren 1043 bewindvoerders actief, 111 minder dan een half jaar eerder. Het aandeel advocaten onder de actieve bewindvoerders daalt verder tot 64,5 procent (zie figuur 3.9).

De gemiddelde leeftijd van de actieve bewindvoerders blijft stijgen. In figuur 3.10 is te zien dat het aandeel 50-plussers stijgt ten opzichte van 2007 en dat aandeel bewindvoerders jonger dan 50 is gedaald. Met name de stijging van het aandeel 50-60 jarigen is opvallend daar dit aandeel eerder nog daalde.

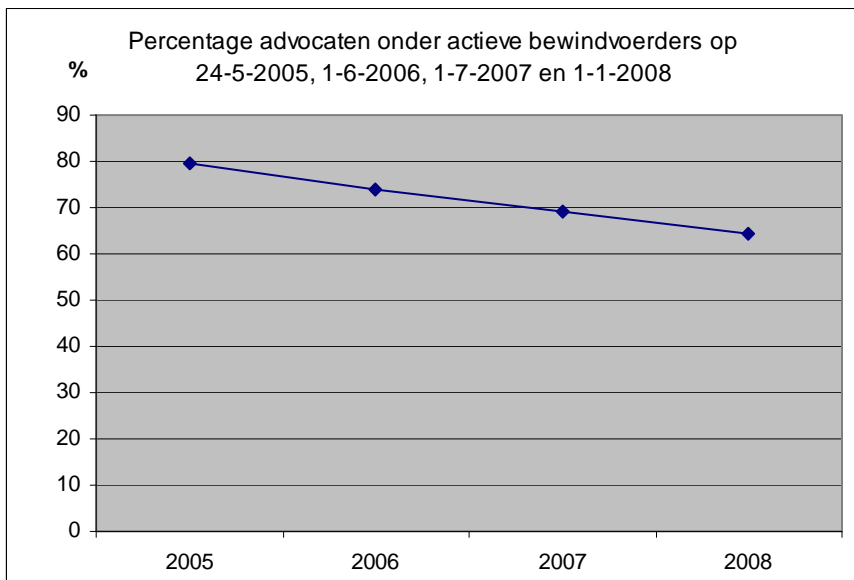
¹⁹ Vanaf deze meting wordt het aantal actieve bewindvoerders gerapporteerd, waar dit in de vorige metingen het aantal ingeschreven bewindvoerders was. De reden hiervoor is dat ingeschreven bewindvoerders zonder lopende zaken lang niet altijd beschikbaar zijn voor nieuwe zaken. De bewindvoercapaciteit wordt daarom beter weergegeven met alleen de actieve bewindvoerders.

Figuur 3.8

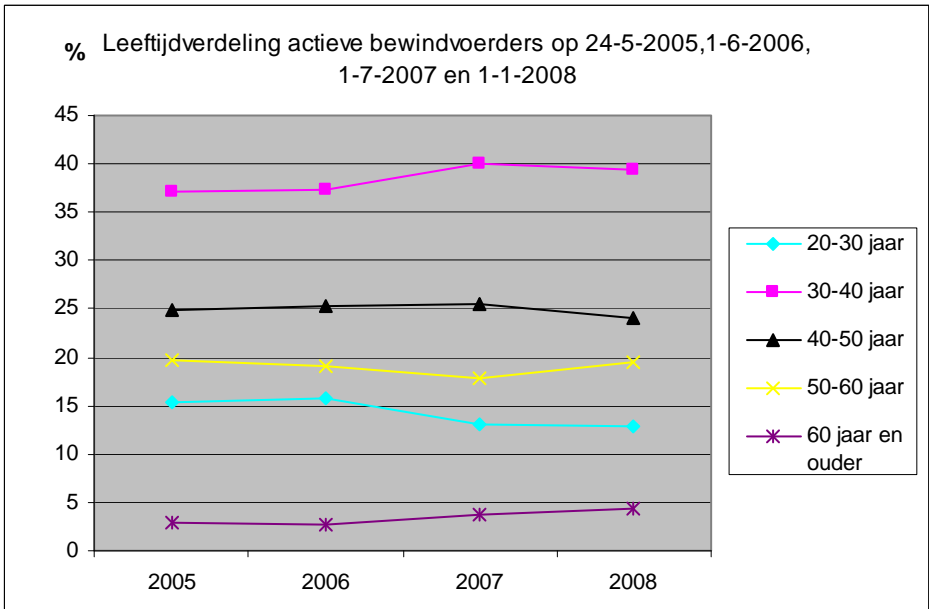
Bron: 2005 t/m 2007: IVA, 2008: CBS

Figuur 3.9

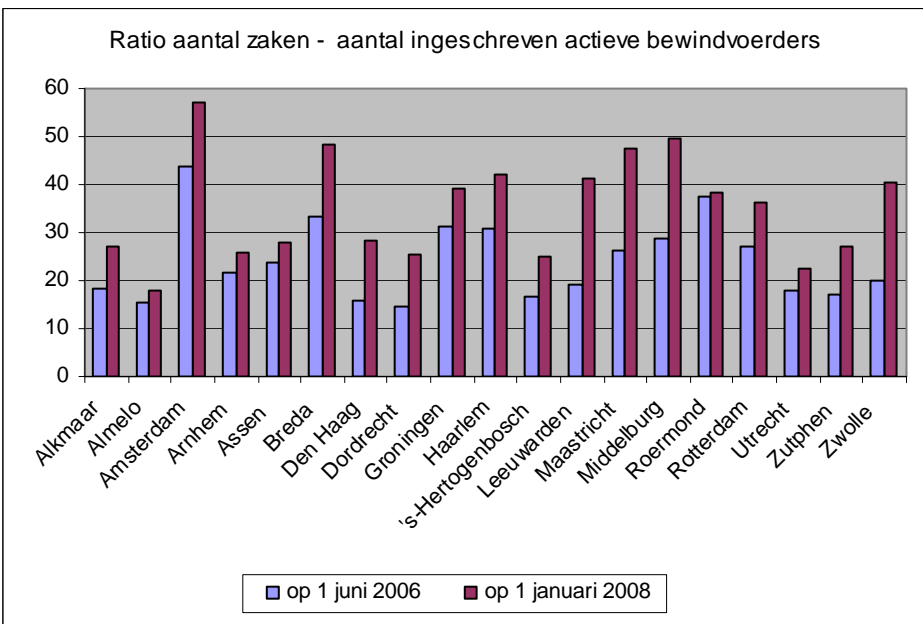
Bron: 2005 t/m 2007: IVA, 2008: CBS

Figuur 3.10

Bron: 2005 t/m 2007: IVA, 2008: CBS

Figuur 3.11

Bron: 2006: IVA, 2008: CBS

Op 1 januari 2008 bedraagt het gemiddelde aantal zaken per actieve bewindvoerder, dat wil zeggen het totaal aantal lopende zaken gedeeld door het totaal aantal actieve bewindvoerders 42 (43839/1043). In figuur 3.11 staat deze ratio op arrondissementsniveau weergegeven. Er blijkt dat ten opzichte van anderhalf jaar geleden het aantal zaken per actieve bewindvoerder in de meeste arrondissementen fors is gestegen. Het hoogst is dit aantal in Amsterdam (57), het laagst in Almelo (18)²⁰.

Het aantal zaken per actieve bewindvoerder is met name gestegen omdat het aantal actieve bewindvoerders afnam en het aantal lopende zaken steeg.

Een andere oorzaak is dat er in 2008 minder bewindvoerders zijn die in meer dan één arrondissement werken (zie tabel 3.4). Een bewindvoerder kan bijvoorbeeld in twee arrondissementen actief zijn en telt dan in beide arrondissementen (volledig) mee als een daar actieve bewindvoerder. In die beide arrondissementen komt de ratio (zaken/bewindvoerders) dan lager te liggen. Nu er minder bewindvoerders zijn die in meerdere arrondissementen werkzaam zijn, komt daardoor juist in de meeste arrondissementen de ratio hoger te liggen.

Tabel 3.4 Bewindvoerders naar aantal arrondissementen waarin actief

Bewindvoerders actief in:	1-6-2006*	1-1-2008
Één arrondissement	894	856
Twee arrondissementen	224	119
Drie arrondissementen	68	42
Meer dan drie arrondissementen	56	26
N (bewindvoerders)	1242	1043

Bron: 2006: IVA, 2008: CBS.

Als vuistregel wordt een maximum van 250 zaken²¹ per bewindvoerder gehanteerd. Er is dus landelijk gezien ruim voldoende bewindvoercapaciteit. Nadere analyse laat zien dat op 1 januari 2008 26 bewindvoerders meer dan 250 lopende zaken op hun naam hebben staan, deels dezelfde bewindvoerders als vorig jaar, deels andere. Omdat berichten van beëindiging soms niet direct aan de Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch worden doorgegeven, is het mogelijk dat een deel van deze zaken reeds is afgerond. Dit aantal zaken zal echter lager zijn dan in voorgaande jaren doordat de Raad in 2007 de status van alle ruim 1000 zaken die al meer dan vijf jaar liepen, heeft getracht te achterhalen en in het bestand heeft geactualiseerd. Wanneer (het nu gereduceerde aantal) zaken met een duur van vijf jaar buiten beschouwing worden gelaten hebben deze 26 bewindvoerders nog steeds meer dan 250 za-

20 Bewindvoerders zijn per arrondissement niet fulltime beschikbaar, omdat een deel voor meer dan één arrondissement werkt. Daarnaast zijn advocaten evenmin full time bewindvoerder. Maar zelfs bij een beschikbaarheid van 1 dag per week per arrondissement is het aanbod aan bewindvoerders nog voldoende.

21 De richtsnoer is eigenlijk: maximaal 1250 zaakpunten. Voor iedere zaaktype wordt een puntengetal i.v.m. het gewicht van de zaak toegekend:
 Enkel particulier 5 punten
 Dubbele particulier 3 punten (per zaak)
 Enkele ondernemer 10 punten
 Dubbele ondernemer 6 punten (per zaak)

ken. Het gaat hierbij vaak om zaken die op naam van één bewindvoerder staan maar in de praktijk over meerdere bewindvoerders zijn verdeeld.

3.4 Uitkomsten

3.4.1 Einduitkomst naar startjaar

Om een beeld te krijgen van de (kans op een bepaalde) einduitkomst en van de duur van zaken is gekeken naar zaken die vóór 1 januari 2005 zijn gestart. Peildatum is 1 mei 2008. Indien ook de beëindigde zaken die gestart zijn ná 1 januari 2005 in beschouwing zouden worden genomen, zou er een oververtegenwoordiging ontstaan van zaken die na een relatief korte looptijd met een akkoord of een faillissement zijn beëindigd. Bij de zaken gestart in 2004 is een dergelijke oververtegenwoordiging ook enigszins zichtbaar.

In de tabellen 3.5a t/m 3.5c staan de einduitkomsten van de zaken weergegeven die voor 1 januari 2005 zijn gestart. Tabel 3.5a geeft een totaalbeeld, daarna volgt een uitsplitsing naar particulieren (3.5b) en (ex-) ondernemers (3.5c). Doordat het startjaar vanaf deze meting wordt gebaseerd op de uitspraakdatum in plaats van op de publicatiedatum wijken de aantallen per jaar enigszins af van eerdere metingen. Het totaalbeeld is ten opzichte van de voorgaande metingen nauwelijks gewijzigd. Het aandeel schone leien ligt net onder de 70%. Het percentage faillissementen bedraagt 17,5%, terwijl het percentage akkoorden op 3,1 % ligt. Het aantal akkoorden ligt voor de schuldsaneringen gestart in 1999 en 2000 overigens duidelijk hoger. Later gestarte zaken laten minder vaak een akkoord zien. Het aandeel overige beëindigingen is vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van de voorgaande meting. De verwachte daling in het aandeel faillissementen en toename van de "overige beëindigingen" als gevolg van de wetwijziging (waardoor alleen bij zaken met voldoende boedelsaldo een faillissement wordt uitgesproken) kan pas over twee of drie jaar zichtbaar worden, omdat dan pas zaken gestart in 2006 en later (en beëindigd in 2008) in deze analyse worden meegenomen.

Voor zowel particulieren als (ex-) ondernemers geldt eveneens dat het beeld vrijwel gelijk is aan dat van vorig jaar. Bij de ondernemers zijn relatief vaker akkoorden te zien en komen de "overige beëindigingen" relatief minder vaak voor.

Tabel 3.5a Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %), totaal

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Totaal
Toekenning schone lei	70,6	68,8	72,1	69,8	68,6	70,2	69,2	69,8
Faillissement	16,5	17,1	15,6	16,2	17,6	18,5	19,2	17,5
Akkoord	9,4	7,2	4,0	2,9	1,8	1,5	2,5	3,1
Overige	3,5	6,9	8,3	11,2	12,1	9,8	9,1	9,7
N (sanieten)	85	6.351	8.654	8.630	9.344	10.121	12.060	55.245
Aantal nog lopende zaken	-	-	12	50	132	476	2.000	2.670

Bron: CBS

**Tabel 3.5b Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %),
particulieren**

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Totaal
Toekenning schone lei	71,2	68,1	71,8	69,1	68,1	69,6	69,1	69,3
Faillissement	19,2	17,8	15,8	16,7	17,9	18,9	19,6	17,9
Akkoord	7,7	6,5	3,6	2,1	1,2	1,0	1,7	2,4
Overige	1,9	7,6	8,8	12,0	12,9	10,5	9,6	10,7
N (sanieten)	52	5.017	7.522	7.075	7.833	8.448	10.082	46.029
Aantal nog lopende zaken	-	-	9	40	100	381	1.605	2.135

Bron: CBS

**Tabel 3.5c Wijze van zaakbeëindiging naar startjaar van de zaak (in %),
(ex-) ondernemers**

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Totaal
Toekenning schone lei	69,7	71,4	74,0	72,6	70,9	73,1	70,1	71,9
Faillissement	12,1	14,5	14,3	13,7	15,9	16,1	17,1	15,4
Akkoord	12,1	9,8	7,2	6,2	5,1	4,2	6,4	6,4
Overige	6,1	4,3	4,5	7,5	8,0	6,6	6,4	6,4
N (sanieten)	33	1.334	1.132	1.555	1.511	1.673	1.978	9.216
Aantal nog lopende zaken	-	-	3	10	32	95	395	535

Bron: CBS

Tot slot zijn in tabel 3.6 nog de absolute aantallen schone leien, akkoorden en “overige beëindigingen” weergegeven die per jaar worden uitgesproken (faillissementen staan hierna in tabel 3.7). Hierin komt de stijging van het aantal lopende zaken beter tot uitdrukking dan in de voorgaande tabellen. Waar de kans op een schone lei stabiel rond de 70% ligt, stijgt het aantal schone leien dat jaarlijks wordt verleend over de gehele periode gezien aanzienlijk door de stijging van het aantal lopende zaken. Tussen 2003 en 2006 lag het aantal schone leien rond de 6.000 per jaar, maar in 2007 is dit aantal gestegen naar ruim 8.500. Het aantal “overige beëindigingen” is met name gestegen tot 2004. De jaren erna fluctueert dit aantal rond de 1.100.

Tabel 3.6 Aantal schone leien, akkoorden en “overige beëindigingen” per jaar

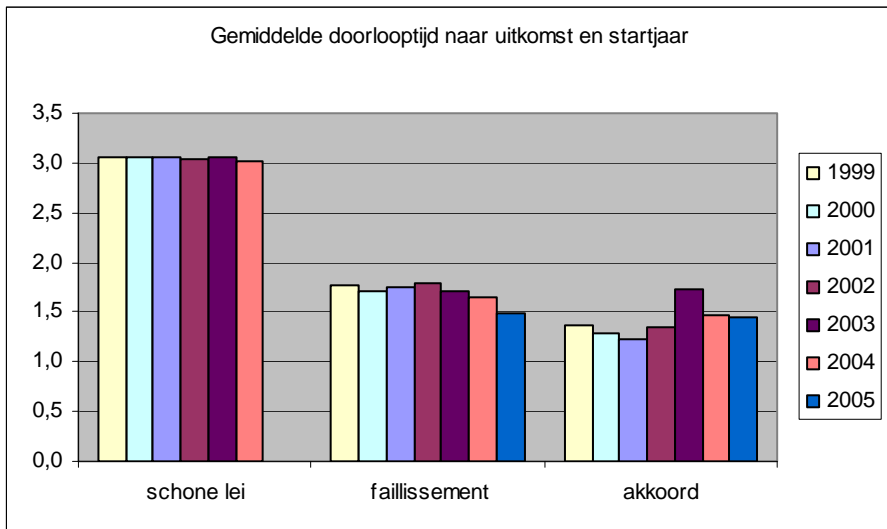
	Schone lei	Akkoord	Overig einde*
1999	14	79	28
2000	214	245	85
2001	590	370	251
2002	3.638	280	371
2003	6.441	190	522
2004	5.887	155	1.025
2005	6.131	233	1.247
2006	6.626	336	1.027
2007	8.537	354	1.174

*Exclusief faillissementen, zie hiervoor tabel 3.7

3.4.2 Doorlooptijd

In figuur 3.12 staat de gemiddelde looptijd van een zaak naar uitkomst en startjaar weergegeven²². De daling van de doorlooptijd van zaken die in een faillissement eindigen zet door (van 1,6 jaar naar 1,5 jaar). De doorlooptijd van zaken geëindigd met een akkoord ligt voor startjaar 2005 op hetzelfde niveau als voor startjaar 2004. De gemiddelde doorlooptijd van zaken die in een schone lei eindigen, blijft rond de drie jaar liggen.

Figuur 3.12

Bron: CBS

39 procent van de zaken heeft een doorlooptijd van meer dan 3 jaar²³. De helft van deze zaken is wel na 3 jaar en 4 maanden beëindigd.

88% van de zaken met een doorlooptijd van meer dan 3 jaar zijn zaken die in een schone lei eindigen (1,9% betreft een faillissement, 0,1% een akkoord en 10,2% een overige beëindiging).

3.4.3 Faillissementen van rechtspersonen en natuurlijke personen

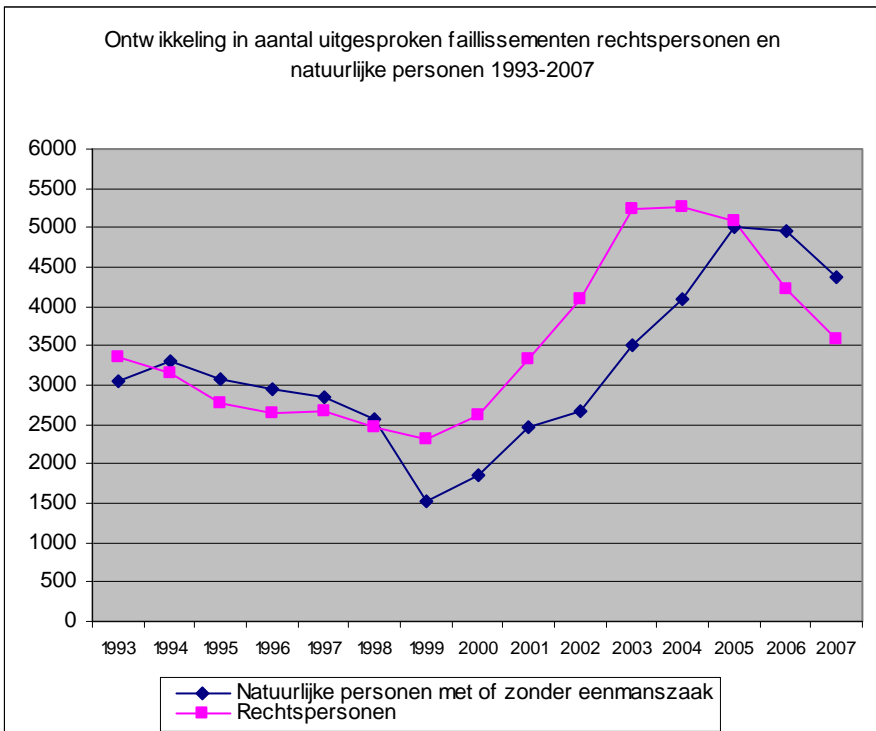
Een van de doelstellingen van de Wsnp is het aantal faillissementen van natuurlijke personen terug te dringen. In figuur 3.13 wordt de ontwikkeling van het aantal uitge-

22 Bij beëindiging met akkoord of faillissement is ook 2005 als startjaar meegenomen, omdat de gemiddelde doorlooptijd van deze zaken minder dan 2 jaar is. Omdat er nog relatief veel in 2005 gestarte zaken niet beëindigd zijn, is de kans reëel dat een (klein) deel van de deze zaken in een akkoord of faillissement eindigt. Deze zaken hebben dan een bovengemiddelde doorlooptijd, waardoor de doorlooptijd bij akkoorden en faillissementen met startjaar 2005 uiteindelijk iets hoger uitkomt dan nu zichtbaar is.

23 3,1 jaar is als grens genomen. Alleen zaken die in 2004 of eerder zijn gestart zijn in de berekening opgenomen.

sproken faillissementen van vennootschappen e.d.²⁴ (hierna aangeduid met “rechtspersonen”) en natuurlijke personen van 1993 tot 2007 weergegeven. In de nulmeting was geconstateerd dat vanaf 1999 het aantal faillissementen van natuurlijke personen lager ligt dan het aantal faillissementen bij rechtspersonen. In de tweede meting bleek dat het aantal faillissementen van natuurlijke personen het aantal faillissementen van rechtspersonen in 2005 weer had bijgehaald. In 2006 lag het aantal faillissementen van natuurlijke personen voor het eerst sinds het bestaan van de Wsnp (1999) boven het aantal faillissementen van rechtspersonen. Dit kwam met name door de sterke daling bij rechtspersonen. Ook in 2007 is dit het geval.

Figuur 3.13

Bron: CBS

Het aantal faillissementen van natuurlijke personen is in 2007 wel duidelijk gedaald ten opzichte van 2006, na in 2006 al licht te zijn gedaald. De sterk stijgende trend van 1999 tot 2006 is daarmee duidelijk doorbroken. Deze ontwikkeling, waarbij eerst bij de rechtspersonen (veelal bedrijven) en nu bij ook de natuurlijke personen een daling in faillissementen zichtbaar is kan voor een groot deel verklaard worden door de economische groei van de afgelopen jaren. Hiervan profiteren bedrijven eerder dan

particulieren. Uit de figuur blijkt dat het maximum in het aantal faillissementen bij rechtspersonen al in 2004 is bereikt, terwijl dit bij natuurlijke personen één jaar later het geval lijkt te zijn.

In de vorige meting was reeds geconstateerd dat er een einde was gekomen aan de situatie van een lager aantal faillissement bij natuurlijke personen dan bij bedrijven, welke ontstaan was na de start van de Wsnp en duurde van 1999 t/m 2005. Dat het aantal faillissementen onder natuurlijke personen nu voor het tweede achtereenvolgende jaar hoger is dan onder bedrijven en instellingen, wordt mede veroorzaakt door de sterke toename van het aantal gestarte Wsnp-zaken in de afgelopen jaren, waarvan jaarlijks uiteindelijk zo'n 17% in een faillissement eindigt. Het aantal faillissementen na tussentijdse beëindiging is tot 2005 sterk gestegen (zie tabel 3.7). In 2005 en 2006 bedroeg dit aantal zo'n 2.300. Daarnaast kan het feit dat meer mensen in beeld komen bij de schuldhulpverlening, maken dat er meer faillissementen worden uitgesproken buiten de Wsnp. Bij de door de schuldhulpverlening benaderde schuldeisers wordt dan sneller duidelijk dat iemand bij meerdere instanties schulden heeft dan wanneer een schuldenaar buiten het zicht van de schuldhulpverlening blijft. Een deel van die schuldeisers kan dan besluiten over te gaan tot een faillissementsaanvraag. In hoeverre de wetwijziging per 1 januari 2008 en de meer op maatwerk gerichte schuldhulpverlening het aantal faillissementen de komende jaren zal doen dalen, zal de komende jaren mogelijk uit de cijfers blijken.

Tabel 3.7 Aantal faillissementen na tussentijdse beëindiging per jaar

	Aantal
1999	108
2000	474
2001	1014
2002	1100
2003	1555
2004	1711
2005	2315
2006	2283
2007	2052

4 Eerste effecten van de wetwijziging van 1 januari 2008

4.1 Inleiding

De wetwijziging die per 1 januari 2008 van kracht is geworden, beoogt allereerst bij te dragen aan een betere realisatie van de doelstellingen van de Wsnp, onder meer door de toegang tot het gerechtelijke schuldsaneringstraject te beperken tot die groep schuldenaren die daarvoor gereed is. Daarnaast omvat deze een aantal wijzigingen ter verlichting van de werklast die de regeling meebrengt voor de rechterlijke macht en de bewindvoerders.²⁵

Als belangrijke wijzigingen kunnen worden genoemd²⁶:

- een strengere selectie aan de voorkant, door het omvormen van een aantal weigeringsgronden tot cumulatieve toelatingsvoorwaarden, en een accentverschuiving van facultatieve naar imperatieve afwijzingsgronden. Met dien verstande dat in afwijking van artikel 288 lid 1 sub b en lid 2 sub c de schuldenaar toch kan worden toegelaten indien voldoende aannemelijk is dat de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van de schulden, onder controle zijn. Door een strengere selectie beoogt de wetgever te stimuleren dat tot het uiterste wordt gegaan om te trachten een minnelijke regeling te realiseren en zaken worden afgedaan door middel van een minnelijke regeling én de toegang te beperken tot de schuldenaren die saneringsrijp zijn en gereed om de verplichtingen uit de Wsnp na te komen.
- invoering van twee nieuwe wettelijke middelen die door de insolventierechter ter ondersteuning van het minnelijke traject kunnen worden ingezet:
 1. het zgn. dwangakkoord: de schuldenaar kan bij zijn verzoekschrift tot toepassing van de Wsnp de rechtbank vragen een of meer schuldeisers die weigeren mee te werken aan een minnelijke regeling alsnog bevelen in te stemmen met het (minnelijk) akkoord;
 2. het zgn. moratorium: op verzoek van de schuldenaar of burgemeester en wethouders kan de rechtbank voor de duur van maximaal zes maanden een moratorium instellen in verband met een bedreigende situatie. Onder bedreigende situatie wordt verstaan een gedwongen woningontruiming, beëindiging van de levering van gas, elektra, water of opzegging dan wel ontbinding van de zorgverzekering.
- het vervallen van de voorlopige toepassing. In samenhang daarmee wordt voorzien in de mogelijkheid voor de schuldenaar tot het vragen om een voorlopige voorziening bij voorraad met betrekking tot spoedeisende zaken bij zijn

25 Zie Kamerstukken TK 2004-2005, 29 942, nr. 3 (MvT)

26 Von den Hoff, JHM. e.a., *De Wsnp per 1 januari 2008: Wat wijzigt er?* Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch, 2007.

verzoek tot toelating tot de Wsnp, onder andere ter voorkoming van een dreigende uithuisplaatsing;

- invoering van de pro forma verificatiezitting en schrappen van saneringsplan, onder andere ter verlichting van de werklust van de rechterlijke macht en de bewindvoerders;
- geen automatisch faillissement bij tussentijdse beëindiging wegens niet nakoming van verplichtingen uit de Wsnp indien onvoldoende baten aanwezig zijn.

Een aantal van deze aspecten is eenvoudig te monitoren.

Om een eerste beeld te krijgen van effecten van de wetswijziging is voor de periode januari tot met april 2008 in kaart gebracht:

- instroom (aantal)
- aantal tussentijdse beëindigingen (faillissementen)
- aantal afgewezen toelatingsverzoeken
 - aantal
 - reden voor afwijzing
- dwangakkoorden
 - aantal verzoeken
 - welke schuldeisers (?)
 - beslissing op de verzoeken
 - reden voor afwijzing
- voorlopige voorzieningen bij bedreigende zaken (moratorium, Fw. 287b)
 - welke bedreigende schulden of situaties?
 - aantal verzoeken
 - aantal toekenningen en afwijzingen
 - reden voor afwijzing
- voorlopige voorzieningen bij spoedeisende zaken (Fw. 287 lid 4)
 - welke spoedeisende zaak
 - aantal verzoeken
 - aantal toekenningen en afwijzingen
 - reden voor afwijzing

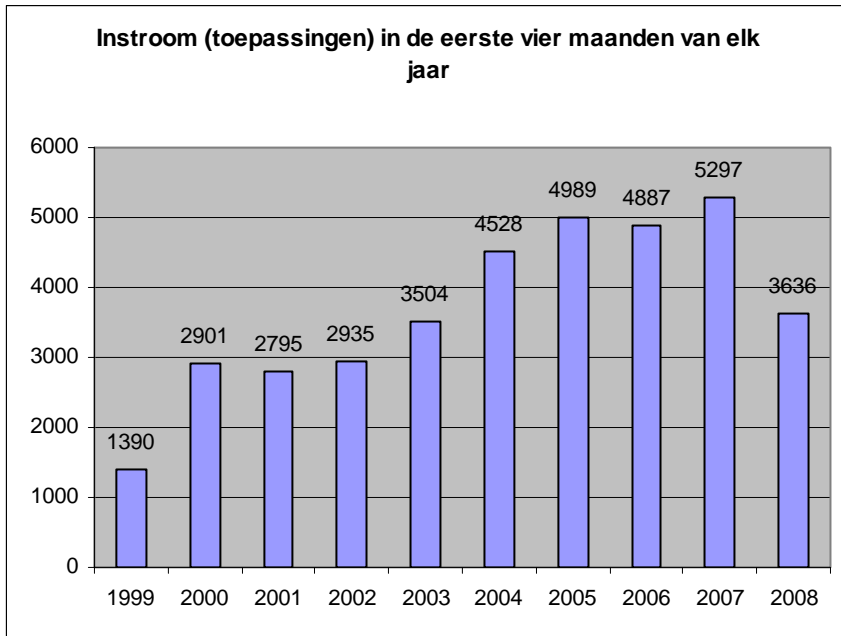
Het is niet mogelijk op grond van deze gegevens conclusies te trekken over effecten van de wetswijziging. De eerste periode na een wetswijziging is vaak niet representatief voor de tijd die erop volgt. Daarnaast hoeven de eerste vier maanden van een jaar niet representatief te zijn voor een heel jaar.

4.2 Uitkomsten: Aantallen

Instroom

Uit figuur 4.1 blijkt dat het aantal toepassingen in de eerste vier maanden van 2008 aanzienlijk lager is dan de instroom in de vier jaren die eraan vooraf gingen.

Figuur 4.1

Afwijzingen Wsnp in de eerste vier maanden van 2008

In tabel 4.1 staat het aantal afgewezen verzoeken voor toelating tot de Wsnp over de eerste vier maanden van 2008. Als referentie staat in de laatste kolom het percentage afwijzingen over (geheel) 2005²⁷. Dit eerste beeld toont grote verschillen tussen de rechtbanken in het afwijzingspercentage gedurende de eerste vier maanden van 2008. Met name in Arnhem is dit percentage erg hoog (45%). Daarnaast is te zien dat de rechtbanken waar het percentage in 2005 hoog was veelal ook in de eerste maanden van 2008 hoog scoren (Dordrecht, Rotterdam, Almelo); hetzelfde geldt ten aanzien van lage percentages (Leeuwarden, Groningen, Zutphen). Bij de rechtbank Amsterdam is het aantal afwijzingen in de eerste maanden van 2008 een stuk lager dan in 2005²⁷: 8% versus 22%. In de volgende meting van de monitor Wsnp zullen cijfers over geheel 2008 eerste conclusies over de effecten van de wetswijziging mogelijk maken.

Tabel 4.1 Afwijzingen in eerste vier maanden van 2008 per rechtbank

	Afwijzingen	Toepassingen	Percentage afwijzingen*	Percentage afwijzingen 2005**
Alkmaar	12	96	11,1	5,2
Almelo	59	168	26,0	22,1
Amsterdam	27	321	7,8	22,2
Arnhem	119	146	44,9	28,3
Assen	Nb	113		8,8
Breda	60	244	19,7	21,0
Dordrecht	31	67	31,6	23,4
Den Haag	81	316	20,4	22,2
Groningen	5	147	3,3	7,9
Haarlem	23	119	16,2	12,1
's-Hertogenbosch	58	219	20,9	14,0
Leeuwarden	3	78	3,7	4,0
Maastricht	n.b. ¹	307		7,8
Middelburg	0	210	0,0	3,5
Roermond	n.b. ¹	132		9,1
Rotterdam	91	205	30,7	26,8
Utrecht	59	235	20,1	14,3
Zutphen	13	131	9,0	10,1
Zwolle	22	382	5,4	14,2
Gemiddeld			15,6***	

* Als percentage van de som van het aantal afwijzingen en toepassingen.

** Betreft geheel 2005.

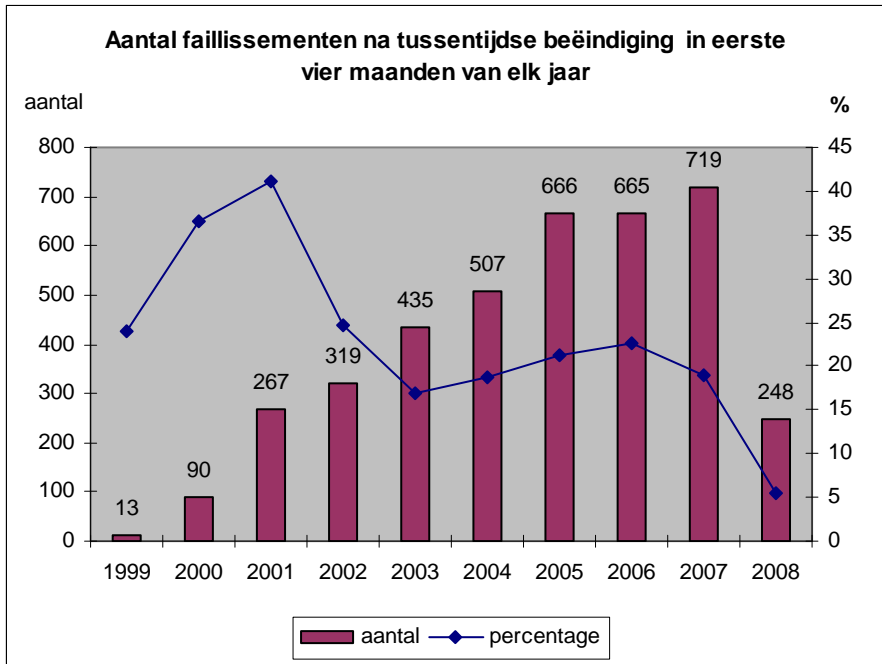
*** som van de percentages gedeeld door 16 (de rechtbanken die het betreft).

¹ niet bekend

Faillissementen na tussentijdse beëindiging

Het aantal faillissementen (na een tussentijdse beëindiging) is in de eerste vier maanden van 2008 sterk lager dan in de jaren ervoor (zie figuur 4.2). Waar dit aantal in de jaren 2005 t/m 2007 in de eerste vier maanden nog boven de 650 lag, was dit aantal in de eerste vier maanden van 2008 niet meer dan 248. Ook als percentage van alle beëindigingen is het aantal met 5% sterk lager dan de circa 20%²⁸ in de jaren ervoor.

Figuur 4.2

Dwangakkoorden en voorlopige voorzieningen

Bij de 16 rechtbanken waarvan gegevens zijn ontvangen (zie tabel 4.2) zijn in de eerste vier maanden van 2008 61 verzoeken om een dwangakkoord ingediend, 74 voor een voorlopige voorziening bij een spoedeisende zaak (Fw. art 287 lid 4) en 148 voor een moratorium (voorlopige voorziening bij een bedreigende zaak, Fw. art. 287b).

Opvallend is het hoge aandeel intrekkingen bij de verzoeken om een dwangakkoord alvorens een uitspraak was gedaan: de helft. Van de verzoeken waarvan de uitspraak bekend is zijn er 15 toegewezen, 8 afgewezen en 3 niet ontvankelijk verklaard.

Van de verzoeken om een voorlopige voorziening bij een spoedeisende zaak zijn er 27 toegekend, 25 afgewezen en 10 niet ontvankelijk verklaard. Acht verzoeken zijn ingetrokken.

Van de verzoeken om een moratorium zijn er 27 ingetrokken. Van de verzoeken waarvan de uitspraak bekend is, is tweederde toegewezen (73), zijn er 21 afgewezen en 14 niet-ontvankelijk verklaard.

Tabel 4.2 Beslissingen op verzoeken dwangakkoord en voorlopige voorzieningen (tussen 1 januari en 1 mei 2008), in aantallen bij 16 rechtbanken

	Dwangakkoord	Voorlopige voorziening (Fw. 287 lid 4)	Moratorium
Niet-ontvankelijk verklaard	3	10	14
Afgewezen	8	25	21
Toegekend	15	27	73
Ingetrokken	30	8	27
Geen uitkomst bekend	5	4	11
Totaal ingediend	61	74	148

4.3 Nadere analyse afwijzingen Wsnp, dwangakkoorden en voorlopige voorzieningen

Bij de rechtbanken van Amsterdam, Arnhem, Breda Dordrecht, Utrecht en Zutphen is uit de vonnissen informatie gehaald over de redenen voor het afwijzen van toelatingsverzoeken tot de Wsnp, dwangakkoorden en voorlopige voorzieningen uit de eerste vier maanden van 2008. Bij de dwangakkoorden is daarnaast gekeken naar het type schuldeiser dat weigerde mee te werken aan een minnelijk regeling en bij de voorlopige voorzieningen naar de soort spoedeisende/bedreigende zaak.

4.3.1 Afwijzingen toepassing Wsnp

Hoewel de afwijzingsgronden zijn gewijzigd in toelatingscriteria is de inhoud ervan niet wezenlijk veranderd. Wel is een belangrijk nieuw vereiste dat een minnelijk schuldhulpverleningstraject door een erkende schuldhulpverlener dient te zijn uitgevoerd en dat een schuld niet ontstaan mag zijn uit een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling. Dit zou een vergelijking met de uitkomsten van het afwijzingsonderzoek uit de tweede meting in principe mogelijk maken. Omdat echter in de tweede meting is gebleken dat redenen voor afwijzing sterk verschillen tussen rechtbanken en er in huidige meting niet dezelfde rechtbanken zijn onderzocht als bij de tweede meting, is deze vergelijking achterwege gelaten.

Uit tabel 4.3 blijkt dat het aandeel afwijzingen vanwege het niet te goeder trouw zijn van de schuldenaar met 76% verreweg de belangrijkste is. De vrees voor het benadelen van schuldeisers/het niet nakomen van verplichtingen vormt bij een kwart van de afwijzingen een reden. Daarnaast wordt 12% van de verzoeken afgewezen omdat een eerdere schuldsanering minder dan 10 jaar geleden is. Schulden ontstaan uit een onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling spelen bij 4% van de zaken een rol. De vaststelling dat een schuldenaar zijn schulden kan betalen is slechts een enkele keer als reden aangevoerd, evenals het niet door een erkende schuldhulpverlener zijn uitgevoerd van het minnelijke traject.

Tabel 4.3 Gronden* van afwijzingen verzoeken Wsnp in 2008 (in %*)

	2008
niet te goeder trouw	76
vrees voor benadelen schuldeisers, niet nakomen verplichtingen	25
eerdere schuldsanering minder dan tien jaar geleden	12
schuld uit onherroepelijke strafrechtelijke veroordeling	4
schuldenaar kan schulden betalen	1
minnelijk traject niet door erkende ²⁹ schuldhulpverlener uitgevoerd	0,4
n	278

* Eerste vier maanden.

** De som van de percentage is meer dan 100%, want per afwijzing kan meer dan één reden spelen.

In tabel 4.4 staat een nadere specificatie van de redenen voor afwijzing. Er blijkt dat het aangaan van nieuwe schulden de meestvoorkomende reden is voor afwijzing (26,3%). Op de tweede plaats komt het hebben van schulden die zijn ontstaan door onverantwoord en verwijtbaar handelen (overbesteding) met 19%. Andere die bij meer dan 10% van de afwijzingen voorkomen zijn schulden bij het CJIB, fraude, het onvoldoende onder controle hebben van psychische problemen en onvolledigheid van het verzoekschrift.

Tabel 4.4 Specificatie afwijzingsgronden bij 6 rechtbanken in 2008 (t/m april)

	%
Niet te goeder trouw	
nieuwe/recente schulden	26,3
schulden ontstaan door onverantwoord en verwijtbaar handelen, overbesteding	19,2
schulden CJIB	17,2
fraude	14,1
geen behoorlijke boekhouding/ondeugdelijke bedrijfsvoering	7,8
gokschulden/drugsverslaving	5,9
telefoonschulden	5,1
belastingenschuld	3,5
illegaal energie aftappen, wietplantage	3,5
geen pogingen gedaan oude schulden af te lossen, verwachting dat men zich onvoldoende zal inspannen om baten te verwerven	2,7
schuldeisers verzwegen	1,6
schulden van derden	1,6
onduidelijk of schulden te goeder trouw zijn ontstaan	1,6
schulden snel hoog opgelopen	1,2
huurschuld of schuld op de energierekening	,7
zwart rijden openbaar vervoer	,4
paulianeuze betalingen	,4
Vrees voor benadelen schuldeisers, niet nakomen verplichtingen	
psychische problemen die onvoldoende onder controle zijn	12,9
weinig saneringsgezinde houding	8,6
tekortkoming bij uitvoering eerdere schuldsanering	3,9
detentie verzoeker	3,1
misleiden, info achterhouden voor kredietverstrekkers, curator, schuldhulpverlener	1,2
omvang van schulden	1,2
baan opgezegd, verwijtbaar ontslag, ontslag aanvaard na aangaan grote lening	1,2
geeft geen inzicht in inkomen of verblijfplaats	,9
geen (vast) inkomen	,8
uit faillissement voortkomende verplichtingen niet nagekomen	,4
te hoge hypotheek	,4
geen stabiele woonsituatie	,4
loonbeslag	,4
Andere redenen	
verzoekschrift onvolledig	12,2
geen (volledig) minnelijk traject doorlopen	2,7
meermalen niet ter zitting verschenen zonder opgaaf redenen	1,6
niks meer van indiener verzoek vernomen	1,2
verzoek niet binnen twee weken ingediend (vereist bij omzetting faillissement naar Wsnp)	,8
geen verblijfsvergunning	,4
n	278

4.3.2 Voorlopige voorzieningen bij spoedeisende zaken

De spoedeisende zaken waarvoor om een voorlopige voorziening is gevraagd (zie tabel 4.5) betreffen hoofdzakelijk woningontruiming (18x). Een enkele keer gaat het om afsluiting van gas, water en licht (4x), openbare verkoop van de inboedel (3x) en gijzelneming (2x). Opvallend is de toekenning van een verzoek gericht op het opheffen van een derdenbeslag om het *minnelijk* traject voort te kunnen zetten. Voor een voorlopige voorziening bij spoedeisende zaken dient namelijk een verzoekschrift Wsnp te zijn ingediend.

Tabel 4.5 Inhoud van spoedeisende zaak

	Aantal
Woningontruiming	18
Afsluiting gas, water, licht	4
Openbare verkoop van de inboedel	3
Gijzelneming	2
Gelegd derdenbeslag opheffen om het minnelijke traject te kunnen doorzetten	1
Onbekend	5
Totaal	33

Van 21 afgewezen verzoeken om een voorlopige voorziening bij een spoedeisende zaak is de reden voor afwijzing bekend (zie tabel 4.6). De meest voorkomende redenen voor het afwijzen zijn het op voorhand niet aannemelijk zijn dat de schuldenaar wordt toegelaten tot de Wsnp (7x), onvolledigheid van het verzoekschrift (6x) en het onvoldoende aangetoond zijn van noodzaak en spoedeisendheid (4x). Daarnaast komen het ontbreken van een toelatingsverzoek Wsnp, het wijken van het ontruimingsgevaar doordat schuldenaar heeft betaald en het hebben van schulden bij het CJIB een enkele keer voor als afwijzing.

Tabel 4.6 Redenen voor afwijzing

	Aantal
Het op voorhand niet aannemelijk zijn dat schuldenaar wordt toegelaten tot de Wsnp	7
Verzoekschrift niet volledig	6
Noodzaak en spoedeisendheid zijn niet aangetoond	4
Ontbreken toelatingsverzoek Wsnp	2
Schuldenaar heeft betaald waardoor ontruimingsgevaar geweken	1
Schulden bij CJIB	1
Totaal	21

4.3.3 *Dwangakkoorden*

Het aantal dwangakkoorden waarover informatie beschikbaar was bij de zes onderzocht rechtbanken was beperkt tot tien. In een drietal gevallen (zie tabel 4.7) was een bank niet bereid tot medewerking aan de minnelijke regeling, in twee gevallen was dit een creditcard maatschappij en ook in twee gevallen de gemeente. Een tankstation, het UWV, een woningstichting en een tandarts waren elk één keer niet bereid akkoord te gaan met een minnelijke regeling.

Tabel 4.7 Type schuldeiser

	Aantal
Bank	3
Creditcard maatschappij	2
Gemeente	2
Tankstation	1
UWV	1
Woningstichting	1
Tandarts	1
Totaal	11

Redenen voor afwijzing van de verzoeken om een dwangakkoord waren:

- de schuldenaar heeft onvoldoende gemotiveerd dat de schuldeiser misbruik maakt van de bevoegdheid om het aangeboden akkoord te weigeren;
- de schuldenaar is thans werkloos en zegt zich in te spannen om een betaalde baan te vinden. De rechter is van oordeel dat als zij deze betaalde baan heeft, zij meer geld kan afdragen, en stelt om die reden de schuldeiser in het gelijk;
- de onwillige schuldeiser is de grootste schuldeiser. Daarnaast verwacht de rechter dat de schuldenaar binnen de strengere kaders van de Wsnp de schuldeisers meer zal kunnen betalen;
- de onwillige schuldeiser is de grootste schuldeiser. Daarbij komt dat de schuldenaar meer kan gaan werken en alimentatie kan aanvragen om meer geld aan de schuldeisers te kunnen betalen, plus dat niet alle activa aan de schuldeisers ten goede zijn gekomen.

4.3.4 *Moratoria*

De bedreigende situaties waarvoor om een voorlopige voorziening is gevraagd betreffen zeven maal een woningontruiming en vier maal afsluiting van gas, water en licht.

Van drie afgewezen verzoeken zijn de redenen voor afwijzing bekend: éénmaal was de dreiging van de situatie niet voldoende aangetoond; in een tweede geval had de schuldenaar alsnog betaald waardoor het ontruimingsgevaar was geweken. In een derde geval oordeelde de rechter dat art 287b Fw. een regeling is om bedreigende situaties te voorkomen en dat daaronder niet de brede uitleg van het niet heraansluiten op het gas- en lichtnet mag worden begrepen (de schuldenaar was dus al afge-

sloten). Bovendien was uit niets gebleken dat de schuldenaar in de toekomst wel zou (kunnen) betalen.

5 Effectiviteit van instrumenten

5.1 Inleiding

Voor het uitvoeren van zijn taak als bewindvoerder beschikt deze over verschillende instrumenten. Door middel van een online-enquête onder bewindvoerders is de effectiviteit van de belangrijkste instrumenten onderzocht, te weten de postblokkade, het huisbezoek, het verslag en de verlenging van de looptijd³⁰. Als maten voor effectiviteit³¹ zijn gebruikt het belang dat de bewindvoerders hechten aan het instrument ten behoeve van een goede taakuitoefening, de werking van het instrument en de opbrengsten in het licht van de doelstellingen van de Wsnp. De vragenlijst is ingevuld door 296 bewindvoerders: 102 advocaten en 194 niet-advocaten, hetgeen een respons betekent van 31% (15% onder advocaten en 70% onder niet-advocaten). De 296 respondenten hebben naar schatting \pm 45% van het aantal lopende zaken. Om representatieve uitkomsten te krijgen is gewogen. De resultaten die in dit en het volgende hoofdstuk worden gepresenteerd hebben betrekking op alle ruim 106.000 zaken die op het moment van afname van de enquête sinds de inwerkingtreding van de Wsnp (definitief) zijn toegepast. Om aantallen te berekenen (het totaal aan verlengingen van de postblokkade en van de looptijd, en bij de opbrengsten) is er geschat. In bijlage 3 worden het onderzoek, de respons, de weging, de analyses en de berekeningswijzen uiteengezet en in bijlage 4 staat de vragenlijst.

5.2 Postblokkade

De postblokkade houdt in dat, in principe voor de duur van 13 maanden, alle aan de schuldenaar gerichte “brieven en telegrammen” eerst naar de bewindvoerder worden gestuurd ter opening (art. 287 lid 5 Fw). Dit stelt de bewindvoerder in staat om informatie voor de zaak te verzamelen, te controleren of de schuldenaar zich aan zijn wettelijke verplichtingen houdt en te controleren of hij enig vermogen bezit in de vorm van geld of waardevolle goederen. Indien de bewindvoerder dit nodig acht, kan hij bij de rechter verzoeken om een verlenging (of verkorting) van de duur van de postblokkade.

De bewindvoerders is gevraagd naar het belang en de werking van de postblokkade. De uitkomsten staan in tabel 5.1.

30 Waarover wordt gerapporteerd in hoofdstuk 6.

31 Dit is geen zuivere vorm van een effectiviteitsmeting (daarvoor is experimentele opzet met een controlegroep en een voor- en nameting nodig), maar deze werkwijze geeft wel een goed beeld van de bruikbaarheid van de instrumenten en daarnaast een iets globaal beeld (waar het de aantallen betreft) van de opbrengsten.

Tabel 5.1 Meningen over de postblokkade (in %, n= 296)

	sterk oneens	oneens	deels oneens, deels eens	eens	sterk eens
- De postblokkade is erg belangrijk voor het goed uitvoeren van mijn wettelijke taken	1,0	1,7	8,4	41,2	47,6
- De postblokkade is te gemakkelijk te omzeilen door de saniet	0,7	11,1	34,5	44,3	9,5
- Er zijn veel problemen met het postbedrijf rond de uitvoering van de postblokkade	0,3	15,2	27,0	26,0	31,4
- Ik krijg genoeg relevante stukken voor mijn taakuitoefening	3,7	9,5	32,8	51,0	3,0
- De postblokkade levert te weinig op in verhouding tot de tijdsbesteding	11,1	43,9	27,4	12,5	5,1

Op de eerste plaats blijkt dat 89% van de bewindvoerders de postblokkade erg belangrijk zegt te vinden voor een goede taakuitvoering in het kader van de Wsnp. Over de werking van de postblokkade is men niet onverdeeld positief. Ruim de helft (54%) is van mening dat de postblokkade te gemakkelijk te omzeilen is voor de schuldenaar; slechts 12% acht dit niet het geval. Daarnaast geeft 57% aan dat er veel problemen met het postbedrijf zijn rond de uitvoering van de postblokkade en is slechts 15% hier positief over. Ook over de opbrengsten verschillen de meningen: 54% zegt voldoende relevante stukken te ontvangen voor de taakuitvoering, 13% zegt dat dit in het algemeen niet het geval is en een op drie oordeelt hier wisselend over. Gevraagd naar de opbrengsten van de postblokkade in verhouding tot de tijd die men eraan kwijt is 55% positief. Een op de zes bewindvoerders zegt echter dat de postblokkade te weinig oplevert in verhouding tot de tijd die deze kost, en een kwart zit tussen beide meningen in.

Vervolgens is nader ingegaan op de informatie die uit de postblokkade naar voren is gekomen (zie tabel 5.2). De informatie die het vaakst uit de postblokkade naar voren komt is het aangaan van nieuwe schulden door de schuldenaar gedurende het Wsnp-traject (volgens 30% komt dit vaak voor en volgens 42% regelmatig). Ook blijkt vaak (volgens 23%, en regelmatig volgens 42%) dat er meer schulden zijn dan er op de 285-verklaring staan. Het achterhouden van essentiële informatie voor de bewindvoerder blijkt minder vaak (8% en 35% regelmatig) uit de postblokkade en ook het achterhouden van bezittingen voor de bewindvoerder komt niet vaak, maar wel soms/regelmatig (bij 87%) naar voren.

Tabel 5.2 De mate waarin verschillende vormen van informatie uit de postblokkade zijn gebleken (in %, n= 296)

	nooit	soms	regelmatig	vaak
- De saniet is nieuwe schulden aangegaan tijdens het Wsnp-traject	3,7	24,3	42,2	29,7
- Er zijn meer schulden zijn dan op de 285-verklaring staan	3,7	31,8	41,6	23,0
- De saniet houdt essentiële informatie achter voor de bewindvoerder	3,7	52,7	35,1	8,4
- De saniet houdt bezittingen (incl. vermogen, inkomsten) achter voor de bewindvoerder	7,1	63,5	23,3	6,1

Ten aanzien van de duur van de postblokkade acht de helft (52%) van alle bewindvoerders de standaardduur van 13 maanden adequaat (zie tabel 5.3). 38% vindt deze echter te kort, maar andersom vindt ook 10% deze te lang. Een duur van 6 maanden (zoals wordt voorgesteld in het Voorontwerp Insolventiewet) wordt door slechts 15% van de bewindvoerders als goed beoordeeld; 85% acht deze termijn te kort. Gevraagd naar de voorkeursduur van de postblokkade heeft 83% een voorkeur voor 13 maanden of langer.

Er blijken wel verschillen te zijn tussen advocaten en niet-advocaten. Onder advocaten is het percentage dat een duur van 13 maanden langer dan nodig acht twee maal zo hoog als onder niet-advocaten (15% versus 7%). Ook is het aandeel dat een duur van 6 maanden als "goed" beoordeelt met 21% bij advocaten twee maal zo hoog als onder niet-advocaten (11%). Maar uiteindelijk heeft toch driekwart van de advocaten de voorkeur voor een postblokkade van ten minste 13 maanden (bij de niet-advocaten geldt dit voor 87%).

Tabel 5.3 Mening over de duur van de postblokkade (in %)

	Advocaat	Niet-Advocaat	Totaal
Oordeel over de huidige duur (13 maanden)			
- te kort	30,4	41,2	37,5
- goed	53,9	51,5	52,4
- langer dan nodig	15,7	7,2	10,1
Oordeel over een evt. duur van 6 maanden			
- te kort	78,4	87,6	84,5
- goed	20,6	11,3	14,5
- langer dan nodig	1,0	1,0	1,0
Voorkeursduur			
- 6 maanden	18,6	10,8	13,5
- langer dan 6 maanden maar korter dan 13	4,9	2,1	3,0
- 13 maanden	46,1	41,8	43,2
- langer dan 13 maanden	30,4	44,8	39,9
- geen voorkeur	0,0	0,5	0,3
N	102	194	296

Verlenging van de postblokkade

Bij naar schatting 10.000 zaken (van de in totaal 106.509 zaken die tot april 2008 zijn gestart) is verzocht om een verlenging van de postblokkade; dit is 9,4% van alle zaken.

De belangrijkste reden (bij twee op de drie verzoeken) om een verzoek tot verlenging van de postblokkade in te dienen is dat de bewindvoerder er geen vertrouwen in had dat de schuldenaar hem van relevante informatie zou blijven voorzien nadat de postblokkade ten einde was gekomen (zie tabel 5.4).

Bij circa de helft van verzoeken vormde het feit dat de bewindvoerder nog niet over alle benodigde financiële informatie beschikte een reden voor een verzoek tot verlenging van de postblokkade.

Tabel 5.4 Redenen voor verzoek tot verlenging postblokkade(in %, n³²= ± 10.000)

	%
- Ik had geen vertrouwen dat de saniet mij na 13 maanden van relevante informatie zou blijven voorzien	68
- Na 13 maanden beschikte ik nog niet over alle benodigde financiële informatie	49

Van de 10.000 verzoeken tot verlenging van de postblokkade zijn er circa 8.000 gehonoreerd. Dit betekent dat bij circa 9,8% van alle Wsnp-zaken die minimaal 12 maanden hebben geduurd³³, de postblokkade is verlengd.

Voor iets minder dan de helft van de verlengde postblokkades (48%) ontving de bewindvoerder een vergoeding. Het blijkt dat bewindvoerders die veel verzoeken om een verlenging hebben ingediend (dit zijn tevens degenen die ook de meeste verlengingen gehonoreerd hebben gekregen) voor een groter deel van deze verlengingen een vergoeding hebben gehad dan de bewindvoerders die minder vaak om verlenging hebben verzocht (zie tabel 5.5). Zo zegt van de bewindvoerders die meer dan 20 maal om verlenging hebben verzocht 15% altijd een vergoeding voor de verlenging te hebben ontvangen en 30% dat dit in een meerderheid van de gevallen is gebeurd. Onder de bewindvoerders die minder verzoeken hebben ingediend zijn deze percentages circa een derde lager.³⁴

32 n is hier het aantal zaken waarop de stellingen betrekking hebben. Dit aantal is gebaseerd op het aantal zaken dat door de bewindvoerders is vermeld bij de vraag naar het aantal zaken waarvoor men bij de rechter heeft verzocht om verlenging van de postblokkade (vraag 6). Men mocht dit aantal schatten als men het niet exact wist.

33 Veelal wordt het verzoek om verlenging gedaan na 12 maanden. De zaken die korter duren dienen daarom buiten de berekening te blijven.

34 Er is geen samenhang tussen het aantal ingediende verzoeken tot verlenging van de postblokkade, het aantal jaar dat iemand bewindvoerder is en het percentage verlengingen waarvoor de bewindvoerder een vergoeding krijgt. Dit maakt dat het niet aannemelijk is dat het beleid met betrekking tot het vergoeden door de jaren heen strenger is geworden. In dat geval zou vooral in de beginjaren van de Wsnp verlengingen zijn vergoed, hetgeen tot uiting zou komen in een hoger vergoedingspercentage bij de qua anciënniteit oudere bewindvoerders met relatief veel verzoeken tot vergoeding.

Tabel 5.5 De mate waarin de verlengde postblokkade wordt vergoed naar aantal ingediende verzoeken (in %, n= 10.000)

Vergoeding	Aantal verzoeken			
	1-4	5-10	11-20	meer dan 20
nooit	53,3	34,3	42,3	22,5
bij een minderheid van de gevallen	15,6	25,7	19,2	20,0
bij circa de helft	2,2	8,6	3,8	12,5
bij een meerderheid van de gevallen	20,0	20,0	23,1	30,0
altijd	8,9	11,4	11,5	15,0

Gevraagd naar de mate waarin de opbrengsten van de verlenging van de postblokkade opwegen tegen de kosten (in tijd en geld), zeggen de bewindvoerders die samen 20% van het totale aantal verlengingsverzoeken hebben gedaan dat de opbrengsten van de verlenging (vrijwel) altijd opwegen tegen de kosten. Volgens bewindvoerders die samen een kwart van het aantal verlengingsverzoeken hebben gedaan wegen de opbrengsten zelden of nooit opwegen tegen de kosten. De resterende groep (met ruim de helft van de verlengingsverzoeken) oordeelt dat dit soms soms wel en soms niet het geval is. Hieruit kan grofweg afgeleid worden dat in iets minder dan de helft van alle postblokkades de opbrengsten ervan in de ogen van de bewindvoerders opwegen tegen de kosten.

De meestgenoemde opbrengst van de verlenging van de postblokkade is (zie tabel 5.6) dat deze van invloed is geweest op de einduitkomst van de zaak (bij 61%: \pm 4.900 zaken). Bij iets minder dan de helft van de zaken (\pm 44%: 3.500 zaken) heeft de verlenging geleid tot een schone lei en bij een even groot deel heeft deze invloed gehad op de hoogte van de uitdeling. En bij een bijna even groot deel heeft de verlenging geleid tot een tussentijdse beëindiging.

Tabel 5.6 Opbrengsten van verlengde postblokkade (in %, n* = \pm 8.000)

	%
De langere postblokkade heeft invloed gehad op de uitkomst van de Wsnp-zaak	61
De langere postblokkade heeft invloed gehad op de hoogte van de uitdeling	44
Door de extra controle en/of informatie hebben meer zaken een schone lei gekregen	44
Door de extra controle en/of informatie zijn meer zaken tussentijds beëindigd	43

* aantal zaken

5.3 Huisbezoek

Binnen veertien dagen na zijn benoeming dient de bewindvoerder een huisbezoek af te leggen bij de schuldenaar. Het doel daarvan is, naast kennismaking en het uitwisselen informatie en documentatie, te inventariseren of de schuldenaar een bovenmatige boedel heeft, die na liquidatie geld oplevert dat ten goede kan komen aan de crediteuren. Goederen die nodig zijn om te wonen, te leven en om inkomen mee te verwerven, komen niet voor liquidatie in aanmerking (art. 295 lid 2 Fw).

De bewindvoerders is gevraagd naar het belang, de opbrengsten en de kosten van het huisbezoek. De uitkomsten staan in tabel 5.7. Op de eerste plaats blijkt dat 70% van de bewindvoerders het huisbezoek erg belangrijk zegt te vinden voor een goede taakuitvoering in het kader van de Wsnp. Volgens een nog groter deel (80%) geeft het huisbezoek de bewindvoerder een beter beeld van “het vlees dat men in de kuip heeft” dan een ontvangst op kantoor. Ook is meer dan de helft (60%) van mening dat via een huisbezoek gemakkelijker aan relevante documenten en informatie te komen is dan via een ontvangst op kantoor. Voor het informeren van de schuldenaar over diens verplichtingen in het kader van de Wsnp acht minder dan een kwart het huisbezoek geschikter dan een ontvangst op kantoor.

Verder zegt de helft van de bewindvoerders dat het huisbezoek nooit boedel oplevert die te gelde gemaakt kan worden en is een kwart van mening dat het huisbezoek te weinig oplevert in verhouding tot de tijd die het kost.

Tabel 5.7 Meningen over het huisbezoek (in %, n=296)

	sterk oneens	oneens	deels oneens, deels eens	eens	sterk eens
- Het huisbezoek is erg belangrijk voor het goed uitvoeren van mijn wettelijke taken	3,0	8,8	17,9	33,4	36,8
- Het huisbezoek geeft mij een beter beeld van “het vlees dat ik in de kuip heb” dan een ontvangst op kantoor	3,4	7,1	9,5	37,2	42,9
- Via het huisbezoek kom ik gemakkelijker aan relevante documenten en informatie dan via een ontvangst op kantoor	4,1	17,2	17,9	32,4	28,4
- Via een huisbezoek kan ik de saniet beter informeren over zijn verplichtingen in het kader van de Wsnp dan via een ontvangst op kantoor	9,8	45,6	22,0	12,2	10,5
- Het huisbezoek levert nooit boedel op die te gelde gemaakt kan worden	3,0	16,6	29,1	43,9	7,4
- Het huisbezoek levert te weinig op in verhouding tot de tijd die het kost	14,2	33,1	26,7	16,9	9,1

Er wordt niet altijd een huisbezoek afgelegd door de bewindvoerders (zie tabel 5.8). Daarin verschillen advocaten van niet-advocaten. 80% van de niet-advocaten zegt altijd een huisbezoek af te leggen tegen 63% van de advocaten. Daarnaast zegt slechts 2% van de niet-advocaten meestal niet tot nooit op huisbezoek te gaan. Onder advocaten is dit aandeel 17%.

Tabel 5.8 Afleggen van huisbezoek naar type bewindvoerder (in %, n=296)

	Advocaat	Niet-advocaat	Totaal
altijd	62,7	80,4	74,3
soms niet	20,6	17,5	18,6
meestal niet	9,8	1,0	4,1
zelden of nooit	6,9	1,0	3,0
	102	194	296

De redenen om niet (altijd) een huisbezoek af te leggen verschillen eveneens tussen advocaten en niet-advocaten (zie tabel 5.9). Voor advocaten vormen de indruk dat er niks te halen (82%) valt en het organisatiebeleid om de huisbezoeken daar waar mo-

gelijk te beperken (63%) de meestgenoemde redenen. Bijna de helft noemt tijdgebrek en 43% het gevoel dat de kosten niet opwegen tegen de baten.

Bij niet-advocaten spelen deze vier redenen in beperkte mate een rol (elk bij niet meer dan een kwart). Zij noemen veelal andere redenen (71%), zoals het in een instelling verblijven of het inwonend zijn (bij bv. de ouders) van een schuldenaar, het ontbreken van een vaste woon- of verblijfplaats, wanneer er sprake is van omzetting van een faillissement naar de Wsnp, wanneer men twijfels heeft over de eigen veiligheid bij een huisbezoek, als de informatie over de schuldenaar via andere hulpinstellingen verkregen kan worden en wanneer de schuldenaar niet thuis is bij een vooraf door de bewindvoerder aangekondigd huisbezoek.

Tabel 5.9 Factoren die een reden vormen om niet op huisbezoek te gaan, naar type bewindvoerder (in %)

	Advocaat	Niet-advocaat
als ik de indruk heb dat er niks te halen valt	82	26
de kosten wegen niet op tegen de baten	42	26
het beleid van onze organisatie is huisbezoeken daar waar mogelijk te beperken	63	18
tijdgebrek	47	16
andere redenen	18	71
N	38	38

* soms, regelmatig of vaak

** percentage hebben betrekking op alleen degenen die niet altijd op huisbezoek zeggen te gaan

Aan de bewindvoerders is gevraagd naar het aantal zaken waarbij bij een huisbezoek inboedel is aangetroffen die te gelde gemaakt konden worden. Op grond hiervan kan berekend³⁵ worden dat bij naar schatting 4% van alle huisbezoeken zaken worden aangetroffen die te gelde kunnen worden gemaakt.

5.4 Verslag

De bewindvoerders dienen elk halfjaar verslag uit te brengen aan de rechter-commissaris over de voortgang van het Wsnp-traject middels het invullen van een gestandaardiseerd document. Het verslag wordt bij de griffie neergelegd, zodat geïnteresseerde crediteuren er kennis van kunnen nemen (art. 318 lid 1 Fw). Er wordt onder meer in gemeld of de (financiële) situatie van de schuldenaar is gewijzigd, de schuldenaar de boedelbijdragen heeft voldaan, hoe de stand van de boedelrekening is, of er nieuwe schulden zijn ontstaan en of de schuldenaar aan de overige verplichtingen heeft voldaan.

Vier van de vijf bewindvoerders (advocaten 76%, niet-advocaten 84%) zijn van mening dat het verslag over het algemeen de mogelijkheid biedt om de rechter goed te informeren over de voortgang van een Wsnp-traject. Slechts 2% zegt dat dit niet het geval is, terwijl de overige 16% het verslag soms wel en soms niet vindt voldoen op dit punt. De meestgenoemde tekortkoming aan het verslag met betrekking tot het goed informeren van de rechter is dat het verslag geen mogelijkheid biedt voor speci-

35 Zie bijlage 3 voor de wijze van berekenen.

fieke, unieke zaakinformatie. Een deel van de bewindvoerders zegt bij voorkeur een brief bij te voegen met zaakspecifieke en vertrouwelijke informatie. 61% van de bewindvoerders (advocaten 53%, niet-advocaten 65%) denkt dat de rechter op basis van het verslag de kwaliteit van het werk van de bewindvoerder adequaat kan beoordelen; 22% denkt dat dit niet het geval is en 17% kan dit niet inschatten. Als reden waarom de rechter de kwaliteit van het werk van de bewindvoerder niet goed (genoeg) kan beoordelen wordt door een kwart van alle bewindvoerders genoemd dat de kwaliteit van het werk mede bepaald wordt door zaken die niet in het verslag staan. 6% geeft aan dat de rechter niet kan beoordelen of het verslag op waarheid berust.

Ook is de bewindvoerders gevraagd of zij de indruk hebben dat schuldeisers hen controleren met behulp van het verslag. 56% van de bewindvoerders³⁶ denkt dat dit nooit het geval is (47% van de advocaten en 62% van de niet-advocaten); 39% denkt dat dit soms gebeurt en 4% regelmatig.

De opbrengsten van het verslag zijn enerzijds weergegeven in absolute aantallen, anderszijds in percentage van het aantal gevallen waarin deze opbrengst had kunnen optreden (zie tabel 5.10). Dit laatste is gedaan omdat de ene "opbrengst" slechts één maal per zaak kan plaatsvinden (de tussentijdse beëindiging), terwijl andere meerdere malen per zaak aan de orde kunnen zijn (het maken van nieuwe afspraken en een verhoor door de rechter-commissaris). Het verlengen van de looptijd en van de postblokkade kan in principe meerdere malen per zaak plaatsvinden maar dit komt in de praktijk zelden of nooit voor. Daarom is bij de berekening van de procentuele opbrengst, evenals bij de tussentijdse beëindiging, uitgegaan van één maal per zaak.

In absolute aantallen blijkt dat nieuwe afspraken over verplichtingen voor de schuldenaar de meestvoorkomende is (naar schatting 7.300 maal), gevolgd door een tussentijdse beëindiging (6.900 maal) en een verhoor door de rechter-commissaris (6.400 maal). Een verlenging van de looptijd van een zaak heeft circa 3.200 maal plaatsgevonden op basis van het verslag en een verlenging of heropening van de postblokkade 2.400 maal. Daarnaast heeft het verslag bij circa 3.400 zaken nog tot andere dan genoemde aanpassingen geleid.

Procentueel gezien is de tussentijdse beëindiging de belangrijkste opbrengst van het verslag: 7,2% van alle zaken die minimaal een half jaar hebben geduurd is tussentijds beëindigd op grond van het verslag. Bij 3,3% van alle zaken is de looptijd verlengd op grond van het verslag en bij 2,9 van alle zaken (met een looptijd van minimaal 1 jaar) is de postblokkade verlengd op basis van het verslag. Verder heeft 1,6% van alle verslagen geleid tot nieuwe afspraken over verplichtingen voor de schuldenaar, 1,4% van de verslagen tot verhoor door de rechter-commissaris en 0,7% andere aanpassingen in het schuldsaneringstraject.

36 De 10% die dit niet weet buiten beschouwing gelaten.

Tabel 5.10 Opbrengsten van het verslag (verdeling in %)

	geschat aantal	theoretisch maximum	%*
tussentijdse beëindiging	6.900	95.728 ³⁷	7,2
verlenging van de looptijd	3.200	95.728	3,3
verlenging of heropening van de postblokkade	2.400	84.631 ³⁸	2,8
nieuwe afspraken over verplichtingen voor de schuldenaar	7.300	454.325 ³⁹	1,6
verhoor door de rechter-commissaris	6.400	454.325	1,4
andere aanpassingen in het schuldsaneringstraject	3.400	454.325	0,7

* geschatte aantal gedeeld door het in theorie mogelijke aantal (theoretisch maximum)

37 Alle zaken die meer dan een half jaar hebben gelopen.

38 Alle zaken die meer dan 12 maanden hebben gelopen.

39 Het totaal aantal uitgebrachte verslagen. Gegeven een halfjaarlijkse verslaglegging en een gemiddelde zaakduur van 2,37 jaar van de 95.728 zaken met een duur van meer dan een half jaar, is het gemiddeld aantal verslagen (excl. het eindverslag) per zaak 4,74. Dit aantal maal het aantal zaken leidt tot een totaal van 454.325 verslagen.

6 Verlenging van de looptijd

Om inzicht te krijgen in de effectiviteit van het verlengen van de looptijd van een zaak is enerzijds op de Centrale Database Schuldsaneringen (CDS) een vergelijkende analyse gedaan van zaken met verschillende looptijden. Daarnaast is in de bewindvoerdersenquête gevraagd naar redenen om tot verlenging te verzoeken en naar opbrengsten van de verlenging.

6.1 Uitkomsten van langerlopende zaken

In de CDS wordt niet geregistreerd of er voor een zaak om verlenging van de looptijd is verzocht bij de rechtbank. De duur van de zaak geeft hiervoor wel een indicatie. Bij een zaak die vier jaar heeft geduurd zal er zeker sprake zijn van een door de rechter verleende verlenging van de looptijd, maar bij zaken die drie jaar en enkele maanden hebben geduurd is dit minder duidelijk. Een zaak wordt namelijk pas beëindigd als de bewindvoerder, de rechter-commissaris, de saniet of een schuldeiser om beëindiging heeft gevraagd én de bewindvoerder het eindverslag en soms ook een slotuitdelingslijst heeft ingediend. Dat gebeurt niet altijd precies drie jaar na de start. Voor de analyse is de looptijd daarom in vijf termijnen verdeeld:

- 2,9 jaar of minder
- 2,9 jaar tot en met 3,1
- meer dan 3,1 jaar tot maximaal 3 jaar en 3 maanden
- meer dan 3 jaar en 3 maanden tot maximaal 4 jaar
- meer dan 4 jaar.

Bij de laatste twee termijnen zal er in het algemeen sprake zijn van een gerechtelijke verlenging van de looptijd, hoewel door logistieke oorzaak (wachttijden bij rechtbanken, lange duur voor de slotuitdelingslijst definitief is) ook niet-verlengde zaken langer dan 3 jaar en 3 maanden kunnen duren.

In tabel 6.1 staat de einduitkomst van zaken met verschillende looptijden weergegeven. Er blijkt dat van de zaken die na de reguliere looptijd van drie jaar eindigt 91% in een schone lei eindigt. Zaken die maximaal drie maanden langer duren eindigen even vaak in een schone lei (92%), maar naarmate een zaak meer extra tijd in beslag neemt, neemt de kans op een schone lei af. Bij zaken die tot 4 jaar duren is dit percentage 86% en bij zaken met een duur van meer dan 4 jaar eindigt 81% in een schone lei. De daling in het aandeel schone leien gaat hand-in-hand met een stijging van het aantal "overige beëindigingen" (van 7% naar 16%).

Tabel 6.1 Einduitkomst naar looptijd van de zaak (in %)

Uitkomst	Looptijd 2,9 jaar of minder	2,9 - 3,1 jaar	3 - 3,25 jaar	3,25 - 4 jaar	meer dan 4 jaar
Schone lei	37,9	90,9	91,9	85,8	80,7
Faillissement	42,5	2,0	1,1	2,4	2,9
Akkoord	8,2	0,2	0,1	0,2	0,2
Overige	11,4	6,9	6,9	11,6	16,2
n	19.584	13.604	8.429	9.565	2.945

Wanneer gekeken wordt naar uitdeling⁴⁰ (zie tabel 6.2) dan blijkt dat bij de schone leien die na meer dan 3 jaar worden verleend bij meer dan 90% uitdeling plaatsvindt. Bij schone leien die na de reguliere looptijd van 3 jaar worden verleend vindt uitdeling slechts in minder dan de helft (46%) van de gevallen plaats. Bij de zaken die binnen 2,9 jaar eindigen is het percentage met 55% iets hoger.

Ook bij de overige beëindigingen is er een duidelijke samenhang tussen de looptijd van de zaak en het al dan niet plaatsvinden van uitdeling. Naarmate zaken langer duren dan de reguliere drie jaar is het percentage waarbij wordt uitgedeeld hoger. Bij 'overige beëindigingen' die maximaal 3 jaar en 3 maanden duren is het uitdelingspercentage 65%, bij de zaken die tot maximaal 4 jaar hebben geduurd 81% en bij zaken die pas na meer dan 4 jaar zijn beëindigd 84%. Evenals bij een schone lei vindt uitdeling het minst vaak plaats bij zaken die na drie jaar eindigen (30%); bij de korter durende zaken wordt uitgedeeld in 35% van de gevallen.

Tabel 6.2 Uitdeling naar looptijd van de zaak (in %)

Uitkomst	looptijd 2,9 jaar of minder	2,9 – 3,1 jaar	3 - 3,25 jaar	3,25 - 4 jaar	meer dan 4 jaar
Schone lei					
- met uitdeling	55,0	45,7	91,5	94,3	93,8
- zonder uitdeling	45,0	54,3	8,5	5,7	6,2
N	1.524	2.829	5.349	5.949	1.723
Overige beëindiging					
- met uitdeling	34,9	29,5	65,3	81,2	84,0
- zonder uitdeling	65,1	70,5	34,7	18,8	16,0
N	341	268	294	686	306

Vervolgens is gekeken naar verschillen in kenmerken tussen zaken met verschillende looptijden⁴¹ (zie tabel 6.3). Sommige aspecten verschillen tussen enerzijds de zaken met de kortste looptijden (tot en met 3,1 jaar) en alle langer lopende zaken, met weinig verschil tussen de drie groepen langerlopende zaken. Dit geldt voor type boedel en de schuldenlast. De langlopende zaken zijn vaker dubbele zaken (29% versus

40 Dit wordt pas sinds 1 januari 2005 geregistreerd in de CDS. De uitkomsten betreffen dan ook alleen zaken die na 1 januari 2005 zijn beëindigd.

41 De analyse betreft alleen beëindigde zaken.

20-24%) en de schuldenlast is hoger (circa 23.000 euro versus 18-19.000) dan bij de zaken die maximaal 3,1 jaar duren.

Tabel 6.3 Achtergrondkenmerken schuldenaren naar looptijd van een zaak

	2,9 jaar of minder	2,9 – 3,1 jaar	3 - 3,25 jaar	3,25 - 4 jaar	meer dan 4 jaar
<i>Boedel</i>					
Enkel	76,1	80,0	71,1	70,0	71,8
Dubbel	23,9	20,0	28,9	30,0	28,2
<i>Zaaksoort</i>					
(Ex-) ondernemer	20,2	16,8	18,5	21,5	22,6
Particulier	79,8	83,2	81,5	78,5	77,4
<i>Leeftijd schuldenaar</i>					
18 - 20 jaar	0,9	0,6	0,7	0,5	0,6
21 – 35 jaar	41,0	43,2	42,4	41,6	43,6
36 – 50 jaar	42,2	42,3	42,8	44,7	43,2
51 - 65 jaar	13,7	12,7	13,2	12,2	11,8
65+	2,1	1,1	1,0	0,9	0,8
Gemiddelde leeftijd	39,1	38,3	38,7	38,7	38,2
Hoger beroep	1,2	1,5	1,3	1,1	0,8
N	20.999	13.886	8435	9567	2948
<i>Sekse schuldenaar</i>					
Man	57,0	53,0	50,5	52,3	52,9
Vrouw	43,0	47,0	49,5	47,7	47,1
<i>Huishoudensvorm</i>					
Alleenwonend	40,9	39,0	37,6	35,8	30,0
Eenoudergezin	19,6	21,1	22,4	22,8	24,5
Stel met kinderen	22,6	23,3	23,2	24,4	25,8
Stel zonder kinderen	16,9	16,6	16,7	17,0	19,7
<i>Aantal schuldeisers</i>					
1-5	32,3	31,9	30,1	29,4	28,4
6-10	35,4	36,8	35,0	36,5	38,6
11 of meer	32,4	31,3	34,9	34,1	33,0
Gemiddeld aantal	9,6	9,2	10,0	9,9	10,3
<i>Gemiddelde⁴² schuldenlast</i>					
	17.945	19.408	23.105	23.156	22.794
N	4.105	3.203	1.856	1.973	608

Daarnaast zijn er aspecten die meer lineair samenhangen met de duur van een zaak. Daarbij vallen de kortst durende zaken enigszins uit de toon. Dit kan mede samenhangen met het feit dat er in deze categorie relatief veel faillissementen en akkoor-

den zitten ten opzichte van de vier andere categorieën. Wanneer deze buiten beschouwing worden gelaten dan blijkt dat naarmate een zaak langer duurt, het aandeel ondernemerszaken toeneemt, evenals het aandeel personen dat deel uitmaakt van een eenoudergezin of van een stel met kinderen. Omgekeerd is het aandeel 50-plussers lager naarmate een zaak langer duurt, evenals het aandeel zaken dat is toegepast na hoger beroep en het aandeel alleenwonenden.

Wat betreft de sekse van de schuldenaar valt alleen de oververtegenwoordiging van mannen in de kortlopende zaken op. Er is geen samenhang tussen de duur van de zaak en het aantal schuldeisers.

Tot slot is nog gekeken naar verschillen tussen arrondissementen. In figuur 6.1 staat per arrondissement het percentage zaken met een duur van 3,25 tot 4 jaar en met een duur van meer dan 4 jaar weergegeven.

Zoals al in eerdere metingen is geconstateerd is het aandeel langlopende zaken in Den Haag het hoogst. 32% van de zaken duurt daar tussen 3,25 jaar en 4 jaar en nog eens 20% duurt meer dan 4 jaar. Op de tweede en derde plaats volgen 's-Hertogenbosch en Rotterdam met 28% respectievelijk 31% zaken die 3,25 tot 4 jaar duren en 15% respectievelijk 10% zaken die meer dan 4 jaar duren. In Almelo en Zwolle is het percentage langlopende zaken het laagst (minder dan 10% duurt meer dan 3,25 jaar). Net daarboven komen de rechtbanken van Groningen, Haarlem, Middelburg, Roermond en Utrecht met minder dan 15% zaken met een duur van meer dan 3,25 jaar. Bij de overige rechtbanken ligt dit percentage op 18% (Zutphen) tot 34% (Dordrecht).

In hoeverre het hier gaat om door de rechter verlengde zaken is niet bekend. Mogelijk spelen hier verschillen in werkvoorraad tussen rechtbanken een rol, waardoor in bepaalde arrondissementen niet-verlengde zaken relatief vaak langer dan 3,25 jaar duren.

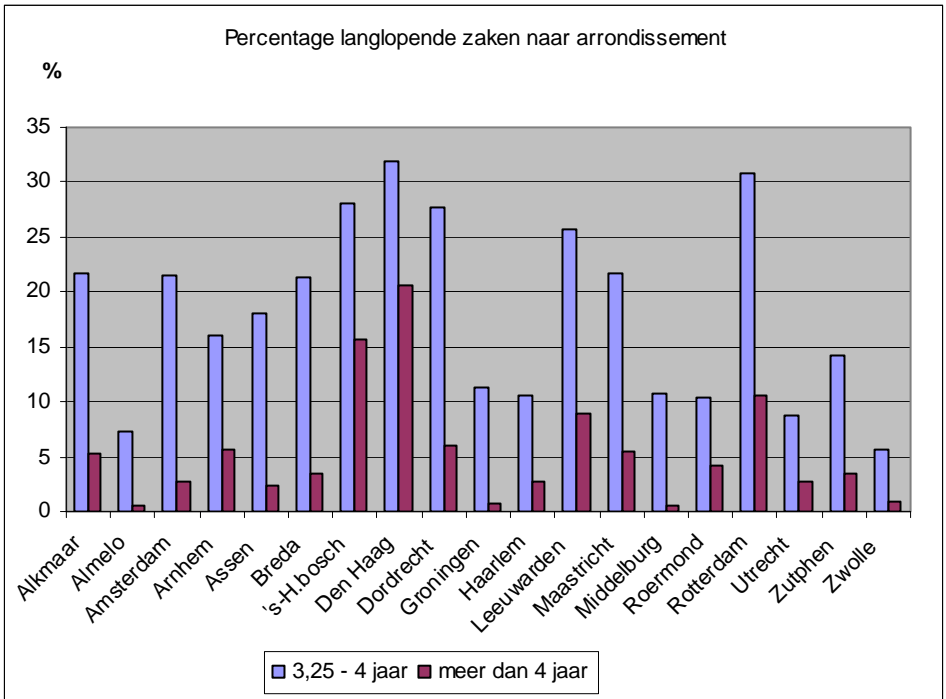
Vervolgens is gekeken (zie figuur 6.2) of er verschil is tussen de arrondissementen in de mate waarin deze langlopende zaken "een goede afloop kennen", dat wil zeggen met schone lei of een akkoord eindigen. Leeuwarden (96%) en Almelo (93%) kennen het hoogste aandeel schone leien en akkoorden onder de langlopende zaken. Arnhem, Utrecht en Zwolle scoren hier het laagst met 77-78%.

In figuur 6.3 is de uitdeling naar arrondissement in kaart gebracht. In zes arrondissementen vindt in 99 tot 100% van de zaken met een duur van minimaal 3,25 jaar uitdeling plaats (voor zover deze eindigen in een schone lei of als "overige beëindiging), te weten Almelo, Den Haag, 's-Hertogenbosch, Maastricht, Roermond en Rotterdam⁴³. In Arnhem is het percentage waar uitdeling plaatsvindt met 78% het laagst.

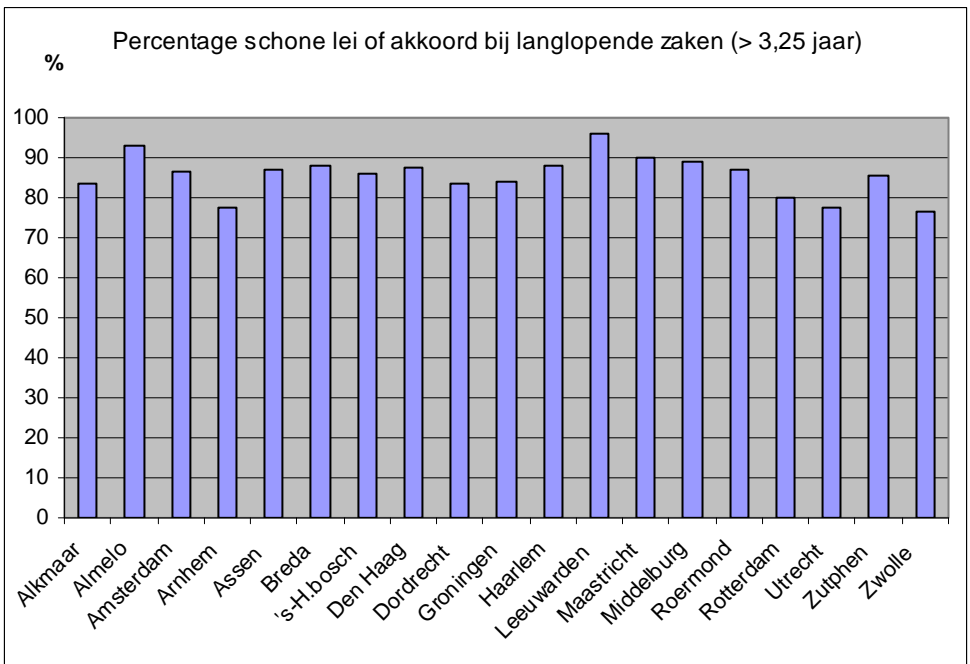
43

Aantal zaken in de analyse: Almelo 128, Den Haag 939, 's-Hertogenbosch 1164, Maastricht 567, Roermond 170, Rotterdam 1253.

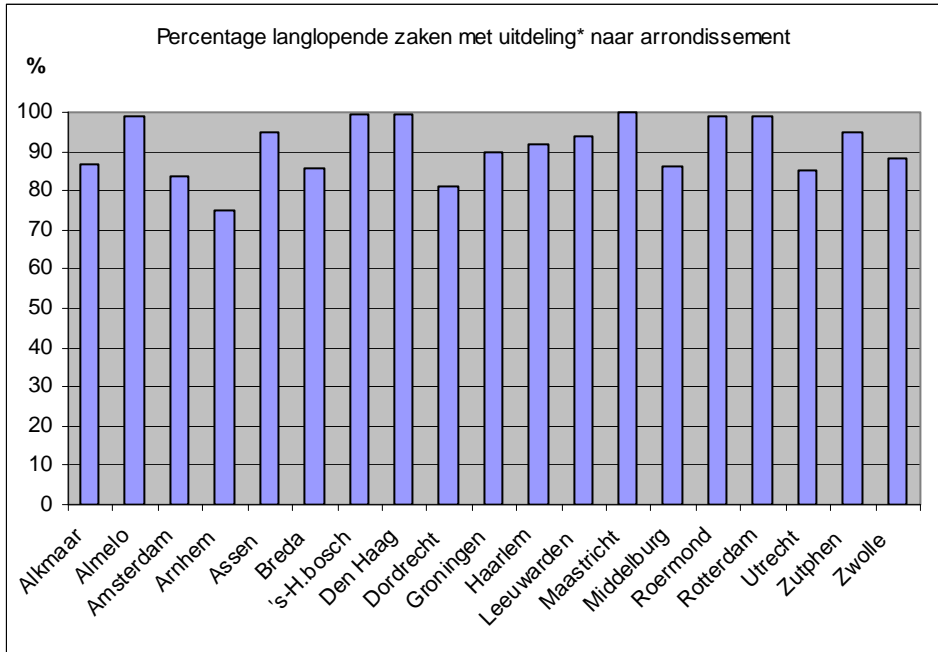
Figuur 6.1

Figuur 6.2

Figuur 6.3

* alleen schone leien en 'overige beëindigingen'

6.2 Redenen voor en opbrengsten van verlenging van de looptijd

Aantal verlengingen

De respondenten bij de bewindvoerdersenquête hebben voor circa 2.270⁴⁴ zaken bij de rechter verzocht om verlenging van de looptijd. Wanneer dit aantal wordt doorgetrokken naar alle bewindvoerders/Wsnp-zaken⁴⁵ komt het totaal aantal verzoeken tot verlenging van de looptijd op circa 6.600. Dit aantal is lager dan de 12.500 zaken met een looptijd van meer dan 3 jaar en 3 maanden die in de CDS zitten (zie ook tabel 6.1). Echter, zoals in paragraaf 6.1 al is genoemd, is een deel van de zaken die meer dan 3 jaar en 3 maanden duren mogelijk niet officieel verlengd, maar is er door logistieke oorzaak (wachttijden bij rechtbanken, lange duur voor de slotuitdelingslijst definitief is) een duur van meer dan 3,25 jaar ontstaan. Ook de grote verschillen tussen rechtbanken in het percentage zaken dat langer duurt dan 3,25 jaar (zie figuur 6.1) lijken hierop te wijzen. Het aantal zaken dat langer dan 3,5 jaar duurde bedraagt 7.044, hetgeen dichterbij de buurt komt van de op basis van de bewindvoerdersenquête de geschatte 6.600 zaken.

44 De bewindvoerder is gevraagd het aantal door hemzelf gedane verzoeken te schatten indien men dit aantal niet exact wist.

45 Zie bijlage 3 voor de berekening.

Redenen voor verlenging

Er kunnen verschillende redenen zijn om een verzoek in te dienen tot verlenging van de looptijd van een Wsnp-traject. In tabel 6.4 staan de belangrijkste weergegeven en de mate waarin deze redenen een rol speelden.

De belangrijkste reden voor de bewindvoerder om een verzoek tot verlenging van de looptijd in te dienen is een achterstand in afdracht van geld op de boedelrekening door de saniet. Deze reden speelt bij circa 56% van de verzoeken. Het vereffenen van een ontstane boedelschuld komt op de tweede plaats (bij een op de drie zaken), gevolgd door een gedragsverbetering van de schuldenaar, waardoor deze de kans krijgt om na een langere looptijd een schone lei te krijgen terwijl dit na drie jaar niet het geval zou zijn geweest (22%). Het in afwachting zijn van extra informatie ten behoeve van een besluit over het verlenen van een schone lei vormt bij circa 19% van de verzoeken een reden en het volgen van een studie door de saniet (waardoor deze minder inkomsten heeft dan bij het hebben van een betaalde baan) 14%. Een lopend re-integratietraject speelt bij zo'n 8% van de verzoeken een rol en de situatie dat vooraf aan de schuldenaar een hoger vrij te laten bedrag is toegekend, gekoppeld aan een langere looptijd bij 7%.

Overige redenen voor het verzoeken om verlenging van de looptijd die door enkele bewindvoerders genoemd worden, zijn dat er in de nabije toekomst extra inkomsten worden verwacht (bv. een nalatenschap of een teruggave van de belastingdienst) en nalatigheid met betrekking tot de sollicitatieplicht.

Tabel 6.4 Redenen voor verzoek tot verlenging looptijd (in %, n = ± 6.600)

	%
het inhalen van een achterstand in de afdracht door de saniet	56
om een ontstane boedelschuld te vereffenen	33
vanwege verbetering van het gedrag van de saniet	22
het in afwachting zijn van informatie (bv. van de belastingdienst) ten behoeve van een besluit over het verlenen van een schone lei	19
het volgen van een studie door de saniet	14
een lopend re-integratie traject	8
aan de saniet was een hoger vrij te laten bedrag toegekend, gekoppeld aan een langere looptijd	7

*aantal zaken (met verzoek tot verlenging van de looptijd).

De meestgenoemde opbrengst van een verlengde looptijd (zie tabel 6.5) is meer geld op de boedelrekening. Bij 61% van de verlengde zaken is dit het geval. In bijna de helft van de gevallen is er een schone lei verleend, die zonder verlenging van de looptijd niet zou zijn verleend. Bij een op de drie verlengingen is er extra informatie naar voren gekomen die een betere beslissing over het al dan niet verlenen van een schone lei mogelijk maakte. In circa een op de acht verlengingen (12%) heeft de verlenging volgens de bewindvoerders geen toegevoegde waarde gehad, gelet op de doelstellingen van de Wsnp.

Tabel 6.5 Opbrengsten verlenging looptijd (in %, n*= 6.600)

	%
meer geld op de boedelrekening	61
een schone lei, die zonder verlenging niet was verleend	49
extra informatie om te kunnen beslissen over het verlenen van een schone lei	34
geen toegevoegde waarde gelet op de doelstellingen van de Wsnp	12

* aantal verlengingen

7 Het vinden van betaald werk (inspanningsverplichting)

Een van de richtlijnen voor de schuldsaneringsregeling van de Recofa luidt dat schuldenaren zonder betaald werk een sollicitatieverplichting hebben (tenzij de rechter-commissaris daarvoor een ontheffing heeft gegeven). De vraag is in hoeverre schuldenaren zich aan deze verplichting houden en met name wat de resultaten van hun inspanningen zijn. Door koppeling van het schuldsaneringenbestand aan het sociaal-statistisch bestand van het CBS is nagegaan welk deel van de schuldenaren die geen betaalde baan hadden bij de start van het Wsnp-traject gedurende de looptijd van de Wsnp betaald werk hebben gevonden. Hiermee wordt niet de vraag beantwoord welk deel van de schuldenaren zich aan de inspanningsverplichting houdt, maar wel welk deel het beoogde resultaat boekt.

Het sociaal-statistisch bestand bevat gegevens over banen tot met het jaar 2005. De analyses betreffen daarom de schuldsaneringen met een einddatum in 2005 of eerder. Omdat er voor gepensioneerden en volledig arbeidsongeschikten geen plicht bestaat om betaald werk te vinden zijn schuldenaren van 64 jaar en ouder en schuldenaren die in een instelling verblijven buiten de analyses gelaten. Een nadere onderzoeksverantwoording staat in bijlage 2.

Van in totaal 31.985 schuldenaren is de schuldsanering beëindigd in 2005 of eerder. Uit tabel 7.1 blijkt dat ruim 20.000 schuldenaren bij de start van de Wsnp geen betaald werk hadden. Van deze personen is aangenomen dat zij een sollicitatieverplichting hebben. 21% heeft bij de beëindiging van de Wsnp wel betaald werk. 16% heeft tijdelijk (= enige tijd) werk gehad gedurende de Wsnp, maar had op de einddatum van het Wsnp-traject geen betaald werk meer. Overigens blijkt 17,2% van de bijna 13.000 schuldenaren die het gehele Wsnp-traject geen betaald werk hebben verricht binnen een half jaar na de beëindiging van het Wsnp-traject wel betaald werk te verrichten.

Verder blijkt uit tabel 7.1 dat van degenen die wel betaald werk hadden bij de start van het Wsnp-traject 28% aan het eind van het traject geen betaalde baan had. Dit percentage kan niet van de 37% die wel betaald werk heeft gevonden afgetrokken worden om een "netto resultaat" vast te stellen, omdat de percentages betrekking hebben op groepen van verschillende omvang. Er zijn in totaal 7.483 schuldenaren die (tijdelijk) werk hebben gevonden en 3.283 schuldenaren die hun baan die zij hadden bij de start van de Wsnp hebben verloren.

Tabel 7.1 Arbeidssituatie bij begin en einde van de Wsnp

Werksituatie bij eind Wsnp	Geen werk bij begin Wsnp		Wel werk bij begin Wsnp		Totaal
	Aantal	%	Aantal	%	
Geen betaald werk	15.767		3.283	28,4	19.050
- geen betaald werk verricht	12.565	62,7			
- tijdelijk werk gehad	3.202	16,0			
Wel betaald werk	4.281	21,4	8.275	72,6	12.556
n	20.048		11.558		31.606

Apart is in tabel 7.2 nog gekeken naar schuldenaren die voorafgaand aan de start van de Wsnp gedurende langere tijd (minimaal een jaar) een bijstandsuitkering hadden. Van deze groep heeft 22% (tijdelijk) betaald werk gevonden gedurende de Wsnp. Van de schuldenaren die al meer dan 2 jaar bijstand ontvingen op de datum van de start van het Wsnp-traject heeft 16% (tijdelijk) werk gevonden gedurende de Wsnp.

Tabel 7.2 Uitkomst inspanningsverplichting schuldenaren in de bijstand (in %)

Werksituatie bij eind Wsnp	Meer dan 1 jaar bijstand	Meer dan 2 jaar bijstand
geen betaald werk gevonden	78,0	84,2
(tijdelijk) wel betaald werk gevonden	22,0	15,8
n	2.587	1.036

Vervolgens is gekeken naar verschillen in achtergrondkenmerken tussen de groep schuldenaren die geen betaald werk heeft verricht gedurende het Wsnp-traject en degenen die wel (tijdelijk) werk hebben gevonden⁴⁶ (zie tabel 7.3).

Vergelijking van beide groepen laat zien dat degenen die (tijdelijk) betaald werk hebben gevonden relatief vaak man zijn (55%) en terwijl de vrouwen oververtegenwoordigd zijn in de groep die geen betaald werk heeft gevonden (57%). Verder zijn degenen die (tijdelijk) werk hebben gevonden gemiddeld vier jaar jonger (40 versus 36 jaar). Qua herkomstgroepering is deze groep wat vaker van Nederlandse, Surinaamse en Arubaanse/Antilliaanse komaf.

Wat betreft het type huishouden zijn er onder degenen die (tijdelijk) betaald werk hebben gevonden relatief veel al dan niet gehuwd samenwonenden met kinderen. Deze huishoudens maken gezamenlijk 41% uit van de groep die (tijdelijk) betaald werk heeft gevonden en 34% van de groep die geen betaald werk heeft gevonden. Onder de schuldenaren die geen betaald werk hebben gevonden is het aandeel gehuwden zonder kinderen (8% versus 6%), eenpersoonshuishoudens (29% versus 25%) en eenouderhuishoudens (23% versus 20%) relatief hoog.

46 De groep met (tijdelijk) werk is niet gesplitst in een groep die wel werk had op de einddatum van het Wsnp-traject en een groep die geen werk meer had, omdat de ene situatie niet per definitie "beter" is dan de andere. De groep die wel werk had op de einddatum van het Wsnp-traject kan met dit werk mogelijk pas een maand voor de einddatum zijn gestart, terwijl degenen die tijdelijk werk hebben gehad gedurende het Wsnp-traject dit werk meerdere jaren kan hebben gedaan. Analyses naar de duur van de periode dat betaald werk is verricht vielen buiten het bestek van het onderzoek.

Tabel 7.3 Achtergrondkenmerken naar uitkomst inspanningsverplichting gevonden gedurende de Wsnp (in %)

	Geen werk gevonden	Wel (tijdelijk) werk gevonden	Totaal
Sekse			
Man	42,6	55,1	47,3
Vrouw	57,4	44,9	52,7
Gemiddelde leeftijd bij begin Wsnp (in jaren)	40,3	36,1	38,7
Herkomstgroepering			
Nederland	63,5	66,1	64,5
Marokko	3,5	2,9	3,3
Turkije	7,0	5,5	6,4
Suriname	4,8	5,2	4,9
Ned. Antillen en Aruba	3,2	4,2	3,6
overige niet-westerse allochtonen	6,4	5,5	6,1
overige westerse allochtonen	11,7	10,7	11,3
Type huishouden			
eenpersoonshuishouden	29,3	25,5	27,9
ongehuwd samenwonend stel zonder kind	5,9	6,8	5,6
gehuwd stel zonder kind	8,3	6,0	7,5
ongehuwd samenwonend stel met kind(eren)	8,1	11,3	9,3
gehuwd stel met kind(eren)	25,8	29,8	27,3
eenouderhuishouden	22,9	19,6	21,6
overig huishouden	0,7	0,9	0,8
	12.565	7.483	20.048

Tot slotte zijn omgekeerd de verschillende categorieën binnen de achtergrondvariabelen als startpunt genomen en is gekeken naar verschillen in de uitkomst van de inspanningsverplichting (zie tabel 7.4 – 7.6).

Dan blijkt ten eerste dat mannen vaker betaald werk hebben gevonden gedurende het Wsnp-traject dan vrouwen (44% versus 32%). Ook wanneer rekening wordt gehouden met de huishoudensvorm en leeftijd blijven de verschillen bestaan.

Vergelijking van de verschillende herkomstgroeperingen leert dat schuldenaren met een Antilliaanse/Arubaanse achtergrond het vaakst (tijdelijk) werk hebben gevonden gedurende het Wsnp-traject (44%), gevolgd door Surinamers (39%) en autochtone Nederlanders (38%). Bij de andere groeperingen ligt dit percentage op circa 33%.

Van de verschillende typen huishoudens hebben de schuldenaren die deel uitmaken van een ongehuwd stel met of zonder kinderen het vaakst betaald werk gevonden gedurende de Wsnp (beide 45%). Schuldenaren die deel uitmaken van een gehuwd stel zonder kinderen vinden relatief weinig betaald werk (30%) evenals eenpersoonshuishoudens en eenouderhuishoudens (beide 34%). Van elk van de onderscheiden typen huishoudens vinden mannen vaker betaald werk dan vrouwen.

Tabel 7.4 Uitkomst inspanningsverplichting naar sekse (in %)

	mannen	vrouwen
geen werk gevonden	56,5	68,2
(tijdelijk) werk gevonden	43,5	31,8
	9.473	10.575

Tabel 7.5 Uitkomst inspanningsverplichting naar herkomstgroepering (in %)

	Nederland	Marokko	Turkije	Suriname	Ned. Antillen en Aruba	overige niet-westerse allochtonen*	Overige westerse allochtonen*
geen werk gevonden	61,7	67,0	68,3	60,7	55,6	66,1	64,9
(tijdelijk) werk gevonden	38,3	33,0	31,7	39,3	44,4	33,9	35,1
	12.921	654	1.286	983	716	1.216	2.272

* zie voetnoot bij tabel 8.2 voor definitie

Tabel 7.6 Uitkomst inspanningsverplichting naar type huishouden (in %)

	eenpersoonshuishouden	ongehuwd samenwonend stel zonder kind	gehuwd stel zonder kind	ongehuwd samenwonend stel met kind(eren)	gehuwd stel met kind(eren)	eenouderhuishouden	overig huishouden
geen werk gevonden	65,8	54,4	70,0	54,6	59,3	66,2	57,5
(tijdelijk) werk gevonden	34,2	45,6	30,0	45,4	40,7	33,8	42,5
	5590	1123	1498	1867	5470	4340	160

Interpretatie van de uitkomsten

Op grond van bovenstaande analyse kan geen uitspraak gedaan worden over de mate waarin schuldenaren voldoen aan de inspanningsverplichting om betaald werk te vinden. Wel worden uitkomsten van deze verplichting zichtbaar, namelijk het vinden van betaald werk.

37% van schuldenaren die bij het begin van het Wsnp-traject geen betaald werk had, heeft gedurende de Wsnp een bepaalde periode wel betaald werk verricht. Tegenover deze 37%, hetgeen neerkomt op 7.483 schuldenaren die (tijdelijk) betaald werk hebben gevonden gedurende het Wsnp-traject staan 3.283 schuldenaren die een baan hadden bij de start van de Wsnp, maar deze gedurende de looptijd hebben verloren. De vraag is of dit veel of weinig is en of deze 37% werk heeft gevonden "onder druk van de Wsnp" of dat deze schuldenaren ook werk zouden hebben gevonden wanneer zij niet in de Wsnp hadden gezeten. Om deze vragen te beantwoorden zou de uitkomst van 37% vergeleken dienen te worden met een percentage onder werklozen die niet in de Wsnp hebben gezeten en die ook op andere kenmerken te vergelijken zijn met de groep schuldenaren in de Wsnp. Over een dergelijke groep zijn gegevens niet zomaar voorhanden. Daar komt bij dat nu niet is onderzocht hoe lang de schuldenaren al zonder werk waren voordat het Wsnp-traject startte.

Wel zijn ter interpretatie van de uitkomsten twee andere aspecten van belang om in gedachten te houden:

1. In de onderzochte periode (2000 t/m 2005 is het aantal werklozen bijna verdubbeld (van 250.000 naar 483.000 (Bron: CBS)).
2. In de beginjaren van de Wsnp werd er minder nadruk gelegd op het zoeken en behouden van betaald werk. Pas in oktober 2005 kwam er expliciet een Recofa-richtlijn met betrekking tot de arbeids- en sollicitatieverplichting.⁴⁷

47 Recofa, *Richtlijnen voor Schuldsaneringen*, augustus 2005.

8 Etniciteit van de schuldenaren in de Wsnp

De koppeling van de CDS aan het sociaal statistisch bestand van het CBS maakt het mogelijk de samenstelling naar etniciteit van de groep schuldenaren te vergelijken met die van de totale Nederlandse bevolking.

Uit tabel 8.1 blijkt dat de schuldenaren in de Wsnp relatief vaak van buitenlandse komaf zijn. 65% van de schuldenaren is een autochtone Nederlander (dwz. beide ouders zijn in Nederland geboren; definitie CBS) en 35% is allochtoon⁴⁸, terwijl van de totale Nederlandse bevolking van 82% autochtoon is en 18% allochtoon. Het aandeel schuldenaren afkomstig van de Nederlandse Antillen is ruim 4x zo hoog als op grond van hun aandeel in de totale Nederlandse bevolking zou worden verwacht, voor Surinamers en Turken is dit een factor drie en voor Marokkanen een factor twee. Het aandeel westers-allochtone schuldenaren is 1,2x zo hoog als hun aandeel in de Nederlandse bevolking. Een van de oorzaken zou kunnen liggen in het feit dat onder de niet-westerse groeperingen lage inkomens relatief vaker voorkomen dan onder autochtonen.

Tabel 8.1 Herkomstgroepering⁴⁹ schuldenaren en totale Nederlandse bevolking (van 20 jaar en ouder; in %)

	Schuldenaren in de Wsnp	Nederlandse bevolking*
Autochtoon	64,6	81,9
Allochtoon:		
- Westers	11,2	9,5
- Suriname	5,5	1,8
- Ned. Antillen en Aruba	3,9	0,7
- Turkije	5,4	1,8
- Marokko	3,1	1,5
- Overig niet-westers	6,3	2,8
n	95.472	12.317.569

* datum 1-1-2005 bron: CBS-Statline

Vervolgens is nagegaan of de einduitkomst van de schuldsanering verschilt tussen de verschillende herkomstgroeperingen (zie tabel 8.2).

Er blijkt dat de kans op een schone lei voor autochtone Nederlanders met 73% (iets) groter is dan voor de verschillende groepen allochtone schuldenaren. Bij westers-allochtone schuldenaren is dit aandeel met 71% bijna even hoog, maar onder Ma-

48 Dit is mogelijk 1-2 procentpunt hoger, omdat onder de 2% schuldenaren die niet gekoppeld kon worden aan het SSB waarschijnlijk relatief veel allochtonen zijn (zie bijlage 2 voor een toelichting)

49 Allochtoon: ten minste één ouder is geboren in het buitenland. Bepalend voor het land van herkomst is het geboorteland van de allochtoon. Als de allochtoon in Nederland geboren is maar diens moeder in het buitenland, is het geboorteland van de moeder land van herkomst. Als de moeder ook in Nederland is geboren, is het geboorteland van de vader herkomstland.

rokkaanse, Antillaanse/Arubaanse en “overige niet-westerse” schuldenaren ligt het percentage dat een schone lei krijgt ruim 10 procentpunten lager op circa 62%. Onder deze groepen is het aandeel faillissementen (bijna) 25%, terwijl dit bij autochtone Nederlanders op 16% ligt. Onder Surinamers en Turken is het aandeel schone leien iets hoger en het aandeel faillissementen iets lager dan onder de drie ander groepen niet-westerse allochtonen.

Tabel 8.2 Uitkomst schuldsanering naar herkomstgroepering⁵⁰ (in %)

	Nederland	Overig westers	Suriname	Ned. Antillen + Aruba	Turkije	Marokko	Overig niet-westers	Totaal
schone lei	72,7	70,5	64,6	62,4	66,7	62,5	61,1	70,3
faillissement	16,0	18,3	21,5	24,2	23,0	24,6	25,0	18,1
akkoord	3,1	2,4	0,9	0,6	1,9	2,4	1,5	2,6
overige beëindiging	8,2	8,8	13,0	12,8	8,4	10,5	12,4	9,0
n	28.550	4.964	2.289	1.721	2.379	1.349	2.622	43.874

50 Overig westers: Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in de werelddelen Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

Overig niet-westers: totaal niet-westers minus Marokko, Nederlandse Antillen + Aruba, Suriname en Turkije.

9 Tot slot

9.1 De belangrijkste uitkomsten samengevat

De vierde meting van de Wsnp-monitor vormt een actualisering van en een aanvulling op de in 2007 verschenen derde meting. Naast een update van een vaste set gegevens over aanvraag, instroom, aanbod, doorstroom en uitkomsten is in deze meting extra aandacht besteed aan:

- a. een eerste beeld van de effecten van de wetswijziging die per 1 januari 2008 van kracht is geworden
- b. de effectiviteit van instrumenten (postblokkade, huisbezoek, verslag, verlenging looptijd)
- c. zaken met een langere looptijd
- d. het vinden van betaald werk door niet-werkende schuldenaren
- e. de instroom in en einduitkomst van de schuldsanering naar etniciteit van de schuldenaren.

De belangrijkste uitkomsten zijn als volgt.

Instroom

Het aantal nieuwe zaken is met 15.140 in 2007 voor het eerst (vrijwel) niet hoger dan het jaar ervoor.

De in de vorige meting geconstateerde trends in het profiel van de schuldenaar houden aan. De huishoudensvorm wordt vanaf deze meting op het niveau van de schuldenaar in beeld gebracht⁵¹. Het aandeel alleenstaanden blijft stijgen (naar 40% van alle schuldenaren in 2007) evenals het aandeel eenoudergezinnen (bijna 20% in 2007). Ook de stijging van het percentage 50-plussers houdt aan.

Het gemiddeld inkomen van zowel particulieren als (ex-) ondernemers stijgt licht, maar gecorrigeerd voor inflatie is de stijging vrijwel nihil. Het inkomen van particulieren blijft iets lager dan dat van (ex-) ondernemers. De schuldenlast van particulieren blijft eveneens licht stijgen, terwijl die van (ex-) ondernemers fluctueert maar wel circa drie maal zo hoog blijft als bij particulieren.

Aanbod

Met ingang van deze meting wordt het aantal actieve bewindvoerders (bewindvoerders met minimaal één lopende zaak) in plaats van het aantal ingeschreven bewindvoerders in kaart gebracht, daar dit een beter inzicht geeft in de daadwerkelijke bewindvoerderscapaciteit. Het aantal actieve bewindvoerders is tussen medio 2006 en 1 januari 2008 gedaald van 1.242 naar 1.043. Het aandeel niet-advocaten blijft stijgen. Gemiddeld heeft een bewindvoerder 42 zaken, met in arrondissement Amsterdam het hoogste gemiddelde van 57 zaken per bewindvoerder. Dit duidt op ruim vol-

51 Zie hoofdstuk 3 voor een toelichting.

doende bewindvoerdercapaciteit. 26 actieve bewindvoerders hebben meer dan de toegestane 250 lopende zaken op hun naam staan. Het gaat hierbij vaak om zaken die op naam van één bewindvoerder staan maar in de praktijk over meerdere bewindvoerders zijn verdeeld.

Hoger beroep

Het percentage zaken met toepassing na hoger beroep is in 2007 met 2,3% op het hoogste niveau sinds de start van de Wsnp. Met 3,5% toepassingen in hoger beroep is het percentage in ressort Arnhem in 2007 weer het hoogst (in 2006 had Den Haag eenmalig het hoogste percentage).

Uitkomsten

Het percentage zaken dat eindigt met een schone lei blijft stabiel door de jaren heen op circa 70%. Het aandeel faillissementen (van in 2004 of eerder gestarte zaken) stijgt licht, terwijl aan de daling van het aandeel akkoorden ($\pm 2\%$) een einde lijkt gekomen.

De gemiddelde doorlooptijd van schone leien blijft constant (op 3 jaar), terwijl die van een tussentijds einde in een faillissement blijft dalen. De doorlooptijd van een akkoord is vanaf 2003 iets langer dan in de beginjaren van Wsnp.

Eerste effecten van de wetwijziging

Het aantal toepassingen is in de eerste vier maanden van 2008 circa 25% lager dan in dezelfde periode van de vier jaren ervoor (3.636 versus ± 4.900)⁵². Het percentage afwijzingen in de eerste vier maanden van 2008 verschilt sterk tussen de rechtbanken (van 0% in Middelburg tot 45% in Amsterdam); het gemiddelde over de rechtbanken is 15,6%. De belangrijkste afwijzingsgrond is het niet te goeder trouw zijn (76%), gevolgd door vrees voor het benadelen van de schuldeisers (25%).

Ook het percentage faillissementen na tussentijdse beëindiging is in de eerste vier maanden van 2008 fors lager dan de drie jaren ervoor (248 versus ± 680); een daling van ruim 60%.

Het aantal verzoeken om een dwangakkoord bedraagt 61 in de eerste vier maanden van 2008 (waarvan de helft weer is ingetrokken), om een moratorium 148 en om een voorlopige voorziening bij een spoedeisende zaak 74. Deze gegevens zijn afkomstig van 16 van de 19 rechtbanken. Circa de helft van de niet-ingetrokken verzoeken is toegekend.

Deze uitkomsten geven nog geen representatief beeld van de effecten van de wetwijziging. De volgende meting van de monitor zal, met uitkomsten over geheel 2008, al een beter inzicht geven.

53

Gegevens over het aantal aanvragen ontbreken in deze meting. Deze zullen in de 5^e meting wel in kaart gebracht worden, waardoor zichtbaar wordt of een (verwachte) daling in het aantal toepassingen vooral ligt in een daling van het aantal verzoeken of in een hoger afwijzingspercentage.

Effectiviteit van instrumenten

Postblokkade: 89% van de bewindvoerders vindt de postblokkade erg belangrijk voor het goed uitvoeren van de wettelijke taken. De belangrijkste opbrengsten zijn een completer beeld van de schulden bij de start van het Wsnp-traject en het blijken van nieuw aangegane schulden tijdens het traject. In relatie tot de tijdsbesteding is 55% positief over de opbrengsten van de postblokkade en 18% negatief. Een grote meerderheid van de bewindvoerders (83%) heeft voorkeur voor een duur van de postblokkade van 13 maanden of langer.

De postblokkade is bij bijna 10% van alle zaken verlengd. De belangrijkste opbrengsten hiervan zijn een hogere uitdeling en meer informatie met als resultaat een schone lei dan wel een tussentijdse beëindiging.

Huisbezoek: 80% van de bewindvoerders vindt het huisbezoek erg belangrijk voor het goed uitvoeren van de wettelijke taken. Een kwart van de bewindvoerders legt niet altijd een huisbezoek af; 16% van de advocaten doet dit zelden of nooit en 2% van de niet-advocaten. Bij circa 4% van alle zaken levert een huisbezoek boedelactief op die te gelde gemaakt kan worden.

Verslag: 80% van de bewindvoerders vindt het verslag een goed instrument om de rechter te informeren over de voortgang van een zaak. De belangrijkste opbrengsten van het verslag zijn: grondslag voor tussentijdse beëindigingen, verlenging van de looptijd of van de postblokkade en nieuwe afspraken over verplichtingen van de schuldenaar.

Zaken met een langere looptijd

Bij een naar schatting kleine 7000 zaken is de looptijd van een zaak door de rechter verlengd. De belangrijkste reden voor een bewindvoerder om te verzoeken om verlenging is het laten inhalen van een achterstand in de afdracht door de schuldenaar, gevolgd door het vereffenen van een ontstane boedelschuld. De belangrijkste opbrengst van de verlengde looptijd is meer geld op de boedelrekening en een schone lei die anders niet verleend zou zijn.

Analyse van alle langlopende zaken laat zien dat naarmate zaken langer doorlopen dan de reguliere 3 jaar de kans op een schone lei afneemt (van 92% bij een looptijd van maximaal 3 jaar en 3 maanden naar 80% bij een looptijd van meer dan 4 jaar). Bij 94% van de schone leien die na meer dan 3,3 jaar worden verleend, vindt uitdeling plaats (tegen 46% bij schone leien met een duur van 3 jaar). Bij "overige beëindigingen" vindt bij 82% uitdeling plaats als de zaak meer dan 3,3 jaar loopt (tegen 30% bij een "overige beëindiging" na 3 jaar).

Het vinden van betaald werk door niet-werkende schuldenaren

Tussen 2000 en 2005 heeft 37% van de schuldenaren die bij het begin van het Wsnp-traject geen betaald werk hadden, gedurende het Wsnp-traject een bepaalde periode wel betaald werk verricht. Tegenover deze bijna 7.500 personen staan 3.300 schuldenaren die bij de start van het Wsnp-traject wel een baan hadden maar aan het eind niet meer. Voor een oordeel over de aantallen dient ten eerste in gedachten gehouden te worden dat het totaal aantal werklozen in Nederland in de onderzochte periode bijna verdubbelde en dat er pas na deze periode een expliciete Recofarichtlijn kwam met betrekking tot het zoeken en behouden van werk. Degenen die (tijdelijk) werk vonden zijn relatief vaak mannen (44%), personen met een Antilliaan-

se/Arubaanse achtergrond en schuldenaren die ongehuwd samenwonen (ongeacht of ze kinderen hebben; 45%). Minder dan gemiddeld wordt (tijdelijk) werk gevonden door vrouwen (32%), gehuwden zonder kinderen (30%), eenpersoonshuishoudens (34%) en schuldenaren met eenoudergezin (34%). Van de schuldenaren met meer dan 2 jaar bijstand bij de start van het Wsnp-traject vond 16% (tijdelijk) werk.

Instream in en einduitkomst naar etniciteit

Allochtone schuldenaren zijn oververtegenwoordigd in de Wsnp: 35% van schuldenaren die tussen 2000 en 2005 in de Wsnp zaten is van buitenlandse komaf tegen 19% van de totale Nederlandse bevolking van 20 tot 65 jaar. Met name het aandeel van Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse of Turkse achtergrond is relatief hoog. Het percentage schuldenaren dat een schone lei krijgt is onder Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse en Marokkaanse schuldenaren circa 10 procentpunten lager dan bij autochtone schuldenaren en schuldenaren met westers-allochtone achtergrond.

Doelstellingen Wsnp

Ten aanzien van de doelstelling van de Wsnp schuldenaren een kans op een schone lei te bieden blijkt dat het *percentage* schuldenaren dat een schone lei krijgt niet verandert door de jaren heen, maar dat dit wel geval is bij het *aantal* schuldenaren dat per jaar een schone lei krijgt. Dit is het gevolg van het stijgende aantal lopende zaken. In 2007 hebben bijna 8.600 schuldenaren een schone lei gekregen, terwijl dit aantal in de vier jaren ervoor rond de 6.000 lag.

Ten aanzien van de doelstelling gericht op het bevorderen van de bereidheid van schuldeisers om akkoord te gaan met een minnelijke regeling kan gekeken worden naar de eerste gegevens over de dwangakkoorden. Van de 61 dwangakkoorden waarom in de eerste vier maanden van 2008 is verzocht, is de helft is ingetrokken. Mogelijk is in deze gevallen in den minne een oplossing is gevonden, hetgeen in dat geval zou wijzen op de stok-achter-de-deur-functie van het instrument. Daarnaast zijn er 15 toegekend (hier is de schuldeiser onder dwang akkoord gegaan met een minnelijke regeling) en acht afgewezen.

Ten aanzien van de doelstelling het aantal faillissementen van natuurlijke personen terug te dringen kan geconstateerd worden dat er ook onder de natuurlijke personen weer een daling is in het aantal faillissementen (4.361 in 2007), maar dat het aantal evenals in 2006, hoger is dan bij rechtspersonen (BV's NV's, CV's en dergelijke). Sinds de start van de Wsnp was tot 2005 het aantal faillissementen bij natuurlijke personen lager dan bij rechtspersonen. Een van de oorzaken van deze ommekeer is waarschijnlijk gelegen in de sterke stijging van het *aantal* (niet het aandeel) faillissementen dat jaarlijks wordt uitgesproken na een tussentijdse beëindiging (van iets meer dan 1.000 in 2002 tot ruim 2.000 vanaf 2005), in combinatie met de steeds kortere doorlooptijd van deze zaken. De verwachte daling van het aantal faillissementen na tussentijds beëindiging als gevolg van de wetswijziging per 1 januari 2008 (waarvoor alleen bij zaken met voldoende boedelsaldo een faillissement wordt uitgesproken) zal mogelijk in de meting van 2009 in de cijfers zichtbaar worden.

9.2 Mogelijke aandachtspunten voor vervolgmetingen

In de drie vorige metingen zijn reeds een aantal aspecten genoemd die in toekomstige metingen nadere aandacht verdienen.

Op grond van de bevindingen in deze vierde meting en recente ontwikkelingen in en rondom de wet, kunnen er hieraan enkele worden toegevoegd.

- Ten eerste zal in de volgende meting een beter beeld van de eerste effecten van de wetswijziging verkregen kunnen worden, omdat dan gegevens over geheel 2008 beschikbaar zijn.
- Om meer zicht te krijgen op de ontwikkeling van het aantal faillissementen onder natuurlijke personen zou verkend kunnen worden of het mogelijk is analyses te doen op het Centraal Insolventie Register. Hiermee zou ten eerste onderzocht kunnen worden of personen die nu niet worden toegelaten tot de Wsnp alsnog failliet verklaard worden. Daarnaast kan dit inzicht geven in in hoeverre schuldenaren waarvan het Wsnp-traject is beëindigd met een schone lei, een akkoord of een "overige beëindiging" later alsnog failliet verklaard worden.
- De tweede meting bevat de suggestie om, als een van de indicatoren voor de effectiviteit van de wet, met behulp van de sinds 2005 beschikbare extra informatie uit de 285-verklaringen een typering te maken van schuldenaren die wel en die geen schone lei krijgen. Overwogen zou kunnen worden deze analyse uit te breiden met gegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand van het CBS, en dan met name gegevens over het hebben, vinden en behouden van betaald werk, en over veranderingen in de huishoudenssamenstelling, daar deze aspecten een belangrijke rol spelen in de financiële situatie van een huishouden.
- Over het hoger beroep is weinig informatie beschikbaar in de Centrale Database Schuldsaneringen (alleen toepassingen na hoger beroep staan geregistreerd). Om meer zicht te krijgen op de rol van het hoger beroep bij Wsnp-zaken zou dossieronderzoek bij de hoven gedaan kunnen worden. Gebleken is dat in de registratie van de hoven alleen gegevens zijn opgenomen over hetgeen waartegen beroep is aangetekend (en zelfs deze registratie is niet bij alle hoven volledig). Gegevens over de uitkomst van het beroep en over redenen van afwijzing dienen uit de dossiers gehaald te worden.

Bijlagen

Bijlage 1 Samenstelling begeleidingscommissie

mr. A.R. van der Winkel (MPM)	Rechtbank Almelo (voorzitter)
mr. A.M. Koks	Ministerie van Justitie, Toegang Rechtsbestel
dr. M. ter Voert	Ministerie van Justitie, WODC
mr. M.H. Caeyers	Brancheorganisatie Bewindvoerders Wsnp
mr. F.H.E. Boerma	Rechtbank 's-Hertogenbosch
drs. J.H.M. von den Hoff	Bureau Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch
ir. L. Nickel	Bureau Wsnp, Raad voor Rechtsbijstand 's-Hertogenbosch (secretaris)

Bijlage 2 Onderzoeksverantwoording

1. Inleiding

Aanvullend op wat in de hoofdstukken reeds is vermeld, wordt onderstaand een nadere toelichting gegeven op de werkwijzen bij de verschillende deelonderzoeken.

2. Analyse database schuldsaneringen (door het CBS)

De analyse van de gegevens uit hoofdstuk 3 wordt vanaf deze meting gedaan door het CBS. Het bestand dat het CBS hiervoor gebruikt is grotendeels gebaseerd op een afslag van de CDS (Centrale Database Schuldsaneringen), maar anders van opbouw dat het bestand in de voorgaande metingen werd gebruikt. Op enkele punten wijken analyse- eenheden en uitkomsten daardoor af van die in de eerdere metingen. Het betreft:

- **Startjaar.** Vanaf deze meting is dit gebaseerd op de uitspraakdatum in plaats van op de publicatiedatum. Daardoor wijken de aantallen per jaar enigszins af van eerdere metingen. Dit geldt met name voor het jaar 1998, waarin alleen in december zaken zijn gestart. Veel van deze zaken zijn pas gepubliceerd in januari 2009 en zijn in de eerste drie metingen bij 1999 geteld. Vanaf de huidige meting krijgen zij als startjaar 1998. Dit maakt dat het aantal zaken met startjaar 1998 bijna twee maal zo hoog is als onder de oude werkwijze (98 versus 51).
- **Huishoudensvorm.** Vanaf deze meting wordt de huishoudensvorm op het niveau van de schuldenaar weergegeven, en niet meer op het niveau van een huishouden. Dit betekent dat een stel waarvan beide partners in de Wsnp zitten nu twee maal geteld worden als "deel uitmakend van een stel". Reden voor deze omschakeling is dat niet alle stellen die samen een huishouden vormen eenvoudig en betrouwbaar genoeg uit het bestand gehaald kunnen worden. Omdat daarnaast de indeling enige bijstelling behoefde zijn de cijfers anders dan in de vorige metingen.
- **Actieve bewindvoerders.** Vanaf deze meting wordt het aantal actieve bewindvoerders gerapporteerd, waar dit in de vorige metingen het aantal ingeschreven bewindvoerders was. De reden hiervoor is enerzijds dat uit het bestand van het CBS het aantal ingeschreven bewindvoerders zonder lopende zaken niet gehaald kan worden. Anderzijds geldt echter dat het aantal actieve bewindvoerders in feite een betere beeld geeft van de beschikbare bewindvoerdercapaciteit. Onder de bewindvoerders zonder lopende zaken zijn er relatief veel die tijdelijk niet of slechts voor één specifieke zaak beschikbaar zijn.

Kanttekeningen bij de gegevens

Een deel van de gegevens is afkomstig uit de 285-verklaringen. De gegevens uit de verklaringen zijn niet alle zonder meer betrouwbaar. Deze gegevens zijn op de volgende wijze in de analyses opgenomen.

- Sekse schuldenaar

Dit gegeven is bij zo'n 27% van de schuldenaren bekend. Indien bij dubbele zaken de sekse van één van beide schuldenaren bekend was, is aan de sekse van de partner de andere waarde gegeven dan die van de schuldenaar. Dit levert 2474 extra schuldenaren op waarvan de sekse bekend is, met name vrouwen. In een (klein) aantal gevallen leidt dit tot het toekennen van de verkeerde sekse aan een schuldenaar, te weten bij man-man- en vrouw-vrouw-relaties. Bij een klein deel van de stellen in het bestand waarvan van beide partners de sekse bekend is, is sprake van een man-man- dan wel een vrouw-vrouw-relatie. Het aantal 'foute seksen' onder de 2474 zal een klein aantal personen bedragen. Dit aantal weegt echter niet op tegen de onderschatting van het aantal vrouwelijke schuldenaren zonder deze exercitie.

- Inkomen

Bij alle huishoudens zijn huishoudensinkomens van minder dan 200 euro buiten de analyse gelaten. Dit betreft 0,8% van de huishoudens waarvan het inkomen bekend is. Erg hoge waarden zijn niet buiten beschouwing gelaten, omdat in de analyse naar de mediaan en niet naar het rekenkundig gemiddelde wordt gekeken.

- Schuldenlast

Bij dubbele zaken is het mogelijk dat beide partners zowel een gemeenschappelijke als een eigen schuld hebben. Bij driekwart van de dubbele zaken is het bedrag aan schulden bij beide partners gelijk. Hiervan is aangenomen dat dit bij beide partners de totale schuld van het huishouden is. Bij de zaken waarbij de schuldbedragen van beide partners enigszins verschillen, is de hoogste van de twee schulden in de analyse betrokken. We hebben aangenomen dat deze schuld grotendeels de gezamenlijke schuld van de boedel weergeeft.

Periode

In de analyse zijn alle zaken meegenomen die sinds 1998 t/m december 2007 zijn gestart. Uitzondering zijn de uitkomstenanalyse. Daarin zijn alle zaken meegenomen beëindigd vóór 1 mei 2008 en gestart voor 1 januari 2005. Bij vergelijking tussen de jaren is 2008 buiten de analyse gelaten, omdat dit jaar slechts de eerste vijf maanden van het jaar omvat, hetgeen mogelijk tot een vertekening leidt door seizoenseffecten. Bij een aantal analyses is als peildatum 1 januari van elk jaar genomen. Hier is 1 januari 2008 wel meegenomen.

Aantallen in de analyses

De aantallen waarop de analyses betrekking hebben, variëren sterk. Dit heeft een viertal redenen:

1. Soms wordt op het niveau van zaken geanalyseerd, soms op het niveau van boedels (waarbij een dubbele zaak maar één keer meetelt).

2. Gegevens uit de 285-verklaring zijn maar bij een deel van de schuldenaren opgenomen in de bestand.
3. Analyse van beëindigde zaken. Gegevens over de duur van beëindigde zaken zijn gebaseerd op zaken die vóór 1 januari 2005 zijn gestart.
4. Missende of onbetrouwbare waarden. Gegevens zijn soms niet ingevuld of zijn buiten de analyse gelaten omdat ze niet betrouwbaar lijken.

3. Analyse CDS- SSB-bestand:

Koppeling van de bestanden

Koppeling (door het CBS heeft plaatsgevonden op basis van sofinummer. Voor zaken zonder sofinummer is gekoppeld op basis van adres en geboortedatum.

In totaal konden 2.133 van 97.653 schuldenaren (2,2%) niet gekoppeld worden. Dit zijn relatief vaak schuldenaren met als geboortemaand in de CDS januari (27%) of juli (12%). Deze maanden (en met name de eerste van deze maand) worden relatief vaak als geboortedatum in de CDS opgenomen bij mensen waarvan de geboortedatum niet bekend is. Dit is naar verhouding vaak het geval bij schuldenaren die niet in Nederland zijn geboren. Daarnaast kunnen tikfouten bij het registreren van de geboortedatum hebben geleid tot het niet-matchen.

Selectie voor de analyses

Onder de niet-werkende schuldenaren zal een (klein) deel zijn dat is vrijgesteld van de plicht om werk te zoeken. Dit groep is niet in het bestand te identificeren. Wel zijn om die reden de schuldenaren die in een institutioneel huishouden verblijven buiten beschouwing gelaten. Het aandeel niet-sollicatieplichtigen zal in deze groep relatief groot zijn. Ook schuldenaren die bij de start van het Wsnp-traject 64 jaar of ouder zijn om deze reden buiten de analyse gelaten.

4. Analyses bewindvoerderenquête

Zie bijlage 3

Bijlage 3 Bewindvoerdersenquête

1. Respons

In totaal zijn 966 bewindvoerders per e-mail benaderd voor het invullen van de enquête: 687 advocaten en 279 niet-advocaten. 296 bewindvoerders hebben de enquête ingevuld: 102 advocaten en 194 niet-advocaten. Onder advocaten, waarvan een groot deel maar een enkele zaak doet, is de daarmee respons 15% en onder niet-advocaten 70%. Er zijn geen redenen te veronderstellen dat de respons niet-representatief is ten aanzien van het onderwerp van de enquête: het belang en de opbrengsten van instrumenten. Uit tabel B2 blijkt dat de respons groter is naarmate een bewindvoerder meer lopende zaken heeft. De respons onder bewindvoerders zonder lopende zaken is slechts 1,4% en loopt gestaag op tot 56,9% bij bewindvoerders met meer dan 100 zaken.

In tabel B3 staan enkele achtergrondkenmerken van de respondenten.

Tabel B1. Respons

	benaderd	respons	
		Aantal	percentage
advocaat	687	102	14,8
niet-advocaat	279	194	69,5
n	966	296	30,6

Tabel B2. Respons naar aantal lopende zaken

Aantal lopende zaken	Respondenten	Alle bewindvoerders	Respons-percentage
Geen	17	1248	1,4
1-5	48	487	9,9
6-10	18	107	16,8
11-25	36	98	36,7
26-100	90	201	44,8
meer dan 100	87	153	56,9
Totaal	296	2294	12,9

Tabel B3. Achtergrondkenmerken respondenten bewindvoedersenquête

	Aantal	Percentage
<i>Aantal lopende zaken</i>		
geen	17	5,7
1-5	48	16,2
6-10	18	6,1
11-25	36	12,2
26-100	90	30,4
meer dan 100	87	29,4
	0	
<i>startjaar als bewindvoerder</i>		
voor 2001	84	28,7
2001 t/m 2005	133	45,4
na 2005	76	25,9
Advocaat	102	34,5
Geen advocaat	194	65,5
n	296	100

2. Weging

Bij de vragen 7 t/m 11⁵³ over de verlenging van de postblokkade en de vragen 20 en 21 over de verlenging van de looptijd zijn de gegevens gewogen, zodanig dat de antwoorden op deze vragen betrekking hebben op de *zaken* en niet op de bewindvoeders. Bij de betreffende vragen wordt immers naar informatie over *zaken* gevraagd. De antwoorden moeten daarom ook beschreven in termen van zaken. Dat is niet mogelijk zonder weging. Met een voorbeeld kan dit worden verduidelijkt: Stel: We nemen 10 bewindvoeders. Bij de helft van de bewindvoeders is postblokkade bij slechts 1 zaak verlengd en bij de andere helft bij 50 zaken. Vervolgens antwoorden degenen waar het maar om 1 zaak ging op de stelling “De langere postblokkade heeft invloed gehad op de hoogte van de uitdeling” met het antwoord “altijd”, terwijl de bewindvoerder waarbij het om 50 zaken gaat antwoorden met “de helft”. Om dit antwoord te kunnen interpreteren is het nodig rekening te houden met het aantal zaken waarbij de postblokkade is verlengd. Want nu antwoord de helft van de bewindvoeders “altijd”, maar zij hebben het maar over nog geen 2% van het aantal zaken (5 van de 255). Op de overige 250 zaken is het antwoord “de helft” van toepassing. De weging is gedaan door aan het antwoord van elke bewindvoerder op deze vragen een gewicht te hangen dat zo groot is als het aantal zaken waarvoor hij om verlenging van de postblokkade respectievelijk van de looptijd heeft verzocht.

In de vragenlijst is gevraagd naar het aantal zaken waarvoor om verlenging (van de duur van de postblokkade respectievelijk de looptijd) is verzocht, maar het aantal waarbij het verzoek is gehonoreerd is niet bekend. Bij de postblokkade is echter wel gevraagd naar de mate waarin het verzoek wordt gehonoreerd (vraag 8). Dit antwoord hangt niet samen met het aantal zaken waarvoor om toestemming is verzocht.

Dit maakt dat de weegfactoren op basis van het aantal verzoeken ook bruikbaar zijn voor de vragen die alleen betrekking hebben op de zaken waar de verlenging is toegekend (vraag 9-11 en 21).

Bij de overige vragen, met analyse op bewindvoerder-niveau is niet gewogen. De beste weegfactor zou hier zijn het totaal aantal zaken dat een bewindvoerder onder zich heeft gehad sinds hij bewindvoerder (excl. zaken die overgegaan zijn naar een andere bewindvoerder). Dit aantal is niet bekend, maar kan wel indirect bepaald worden (zie verderop in tekst). Ook zou als indicatie het aantal lopende zaken genomen kunnen worden dat de bewindvoerders hebben ten tijde van het onderzoek. Als test is bekeken wat het effect is wanneer deze weegfactoren wordt gehanteerd. De zes antwoordcategorieën van het aantal lopende zaken hebben hiervoor de gewichten 1 t/m 6 gekregen. De uitkomsten verschillen dan niet betekenisvol van de ongewogen uitkomsten. Dit hangt mede samen met het feit dat de respons onder de bewindvoerders die veel zaken doen (veelal de niet-advocaten) aanzienlijk hoger is dan onder degenen die weinig zaken doen (de advocaten), zoals is gebleken in tabel B1. De respons vormt daarmee al een natuurlijke weging op het aantal zaken dat men heeft gehad. Omdat beide weegfactoren gebaseerd zijn op aannames en omdat gewogen en ongewogen uitkomsten niet wezenlijk van elkaar verschillen is hier niet gewogen.

3. Doortrekken steekproefuitkomsten naar de populatie (alle Wsnp-zaken)

Er is bewust voor gekozen in de enquête niet altijd naar exacte aantallen te vragen, omdat dit voor de bewindvoerders tot opzoekwerk zouden leiden. Dit kan weer leiden tot een lagere respons of tot schijnexactheid; men schat zelf het aantal in plaats van het op te zoeken als men het antwoord niet exact weet. Om schijnexactheid te voorkomen is bij een aantal vragen gevraagd naar intervallen of naar een schatting. Dit maakt dat voor het doortrekken van de uitkomsten naar alle zaken in de Wsnp sprake is van onzekerheid rond de aantallen. Het doel is echter niet om exacte aantallen in kaart te brengen, maar om een "orde van grootte" te bepalen. Precieze betrouwbaarheidsmarges van de schattingen zijn niet aan te geven, omdat er soms meer dan één aanname wordt gedaan, maar als een uitkomst 10% is dan zal dit geen 30% zijn in de praktijk.

Onderstaand is voor elk van de schattingen de berekening vermeld.

Totaal aantal zaken (lopende + beëindigde) van de responderende bewindvoerders

Van elke bewindvoerder is bekend hoeveel lopende zaken hij momenteel heeft, niet exact maar in zes klassen (zie tabel B4).

Uit de CDS valt te halen hoeveel zaken een gemiddelde bewindvoerder in elke van de 6 klassen in totaal heeft gehad (dit is exclusief zaken waarbij men niet de laatste bewindvoerder was). Uit de laatste kolom van tabel B4 blijkt dat bewindvoerders die geen zaken had op het moment van invullen van de enquête hebben gemiddeld 9,84 zaken gehad, bewindvoerders die 1-5 zaken hadden op het moment van invullen van de enquête 14.7 etc. Het is plausibel om ervan uit te gaan dat de 296 respondenten

representatief zijn voor elk van de 6 klassen. Vervolgens kan berekend worden hoeveel zaken de groep respondenten heeft gehad door de tweede met de derde kolom te vermenigvuldigen en deze getallen bij elkaar op te tellen ($(17 \times 9,84) + (48 \times 14,69) + \dots + (87 \times 296)$). Dit levert een totaal op van 38.424 zaken; dit is 36,07% van de in totaal 106.509 Wsnp-zaken in de CDS (op 1 april 2008).

Tabel B4 Aantal respondenten en totaal aantal zaken, naar huidig aantal zaken

Huidig aantal zaken	Totaal aantal respondenten	Totaal aantal zaken dat men heeft gehad volgens de CDS
Geen	17	9,8478
1-5	48	14,6920
6-10	18	26,4579
11-25	36	56,5714
26-100	90	103,1891
meer dan 100	87	296,000*
N	296	296

* mediaan

Aantal lopende zaken van de responderende bewindvoerders

Op dezelfde wijze als hierboven het totaal aantal zaken is berekend, kan berekend worden welk deel van alle *lopende* zaken de respondenten gezamenlijk hebben. Dit geeft een beeld van het deel van de huidige "markt" dat de respondenten bestrijken. Weer is het uitgangspunt het door de respondenten genoemde huidige aantal zaken in zes klassen (zie tabel B5). Op basis van de CDS kan vastgesteld worden wat het categoriegemiddelde is van zes onderscheiden categorieën. Vervolgens kan berekend worden hoeveel lopende zaken de groep respondenten heeft door de tweede met de derde kolom te vermenigvuldigen en deze getallen bij elkaar op te tellen ($(48 \times 2,21) + \dots + (87 \times 189)$). Het totaal aantal lopende zaken van de responderende bewindvoerders komt dan uit op bijna 22.000, iets minder dan de helft van het totaal aantal lopende zaken (eind maart 2008: ± 44.000).

Tabel B5 Aantal lopende zaken bij responderende bewindvoerders

Huidig aantal zaken	Totaal aantal respondenten	Gemiddeld aantal zaken dat men in totaal heeft gehad volgens de CDS
Geen	17	0
1-5	48	2,21
6-10	18	7,88
11-25	36	17,34
26-100	90	54,56
meer dan 100	87	161,80*
N	296	

* mediaan

* gemiddeld aantal zaken in deze klasse (op basis van de CDS)

Aantal verzoeken tot verlenging van de postblokkade

Van 281 bewindvoerders is het aantal zaken bekend waarvoor men (sinds men bewindvoerder is) een verlenging van de postblokkade heeft aangevraagd. In totaal gaat het om 3.379 zaken. Deze 281 bewindvoerders hebben in totaal 36.037 zaken. Dit is 33,83% van alle Wsnp-zaken. Het totaal aantal verzoeken om verlenging van de postblokkade is dan het aantal dat de 281 bewindvoerders hebben opgegeven (3.379) maal 100/33,83. Dit zijn afgerond 10.000 verzoeken.

Aantal gehonoreerde verzoeken tot verlenging van de postblokkade

Aan elke bewindvoerder is het aantal verzoeken gevraagd en de mate waarin de verzoeken zijn gehonoreerd (vraag 8, met als antwoordcategorieën "nooit", "bij een minderheid van de gevallen", "bij circa de helft", "bij een meerderheid van de gevallen" en "altijd"). Deze vijf categorieën zijn als benadering door een percentage vervangen, waarbij:

- nooit= 0%
- bij een minderheid van de gevallen= 25%
- bij circa de helft= 50%
- bij een meerderheid van de gevallen= 75%
- altijd=100%

Door per bewindvoerder het aantal verzoeken (vraag 6) te vermenigvuldigen met het percentage behorende bij het antwoord van de bewindvoerder op vraag 8 en deze 146 uitkomsten op te tellen, wordt een schatting verkregen van het totale aantal gehonoreerde verlengingen, te weten 2.700 zaken. Dit aantal wordt met 100/33,83 vermenigvuldigd om het totale aantal voor alle 106.509 zaken te schatten, hetgeen ± 8.000 zaken oplevert.

Opbrengsten van het verslag

Eerst is het aantal maal dat een opbrengst voorkomt onder de respondenten bekend. Dit aantal is berekend (A1 t/m A6, voor de 6 genoemde opbrengsten) door van vraag 18 de categoriegemiddelden (resp. 3-13) en 30 bij de hoogste categorie te vermenigvuldigen met de aantallen bewindvoerders die deze antwoordcategorie hebben ingevuld en deze bij elkaar op te tellen.

Vervolgens is berekend welke aandeel de respondenten hebben in het totaal aantal Wsnp-zaken: van 286 bewindvoerders zijn de opbrengsten van het verslag bekend. Zij hebben in totaal 36.610 zaken. Dit is 34,37% van alle Wsnp-zaken.

A1 t/m A6 worden vermenigvuldigd met 100/34,37 om het aantal van elk van de 6 opbrengsten over alle ruim 106.000 Wsnp-zaken te bepalen.

Aantal verzoeken tot verlenging van de looptijd

Van 286 bewindvoerders is het aantal zaken bekend waarvoor men (sinds men bewindvoerder is) een verlenging van de looptijd heeft aangevraagd. In totaal gaat het om 2.271 zaken. Deze 286 bewindvoerders hebben in totaal 36.610 zaken. Dit is 34,37% van alle Wsnp-zaken. Het totaal aantal verzoeken om verlenging van de looptijd is dan het aantal dat de 286 bewindvoerders hebben opgegeven (2.271) maal 100/34,37. Dit zijn ± 6.600 verzoeken.

Aantal huisbezoeken waarbij zaken zijn aangetroffen die te gelde kunnen worden gemaakt

Dit aantal is berekend door van vraag 14 de categoriegemiddelden (resp. 5,5 -18) en 30 bij de hoogste categorie te vermenigvuldigen met de aantallen en deze bij elkaar op te tellen. Dat leidt tot 1.556 zaken. De 288 bewindvoerders die deze vraag beantwoord hebben, hebben gezamenlijk 37.765 zaken. Dit is 35,45% van alle zaken. Het totaal aantal huisbezoeken (over alle ruim 106.000 Wsnp-zaken) waarbij zaken zijn aangetroffen die te gelde kunnen worden gemaakt is $100/35,45 \times 1.556 = 4.400$ zaken.

4. Weergave uitkomsten

Percentages zijn weergegeven met één cijfer achter de komma, behalve:

- bij schattingen, zoals in tabel 5.5.
- bij een kleine "n".

In deze gevallen zouden percentages met decimalen een schijnnaauwkeurigheid geven en is afgerond op hele procenten. Een uitzondering vormen de lage percentages in tabel 5.12, waar afronding leidt tot een vertekend beeld van de onderlinge verschillen: 1,4% versus 1,6% leiden tot 1% respectievelijk 2%.

Bijlage 4 Vragenlijst bewindvoerders

Postblokkade

1. Wilt u aangeven in welke mate u het eens bent met de volgende uitspraken met betrekking tot de postblokkade in het kader van de Wsnp?

	sterk oneens	oneens	deels oneens, deels eens	eens	sterk eens
- De postblokkade is erg belangrijk voor het goed uitvoeren van mijn wettelijke taken	0	0	0	0	0
- De postblokkade levert te weinig op in verhouding tot de tijdsbesteding	0	0	0	0	0
- De postblokkade is te gemakkelijk te omzeilen door de saniet	0	0	0	0	0
- Er zijn veel problemen met TNT rond de uitvoering van de postblokkade	0	0	0	0	0
- Ik krijg genoeg relevante stukken voor mijn taakuitoefening	0	0	0	0	0

2. In welke mate is in de zaken die u heeft (gehad) uit de postblokkade het volgende gebleken:

	nooit	soms	regelmatig	vaak
- dat er meer schulden zijn dan op de 285-verklaring staan	0	0	0	0
- dat sanieten bezittingen (incl. vermogen, inkomsten) achterhouden voor de bewindvoerder	0	0	0	0
- dat sanieten essentiële informatie achterhouden voor de bewindvoerder	0	0	0	0
- dat een saniet nieuwe schulden is aangegaan tijdens het Wsnp-traject	0	0	0	0

3. De postblokkade duurt sinds 2005 in principe 13 maanden. Wilt u de volgende uitspraak aanvullen? Voor het goed uitvoeren van mijn wettelijke taken is 13 maanden in de meeste gevallen:

- 0 te kort
- 0 goed
- 0 langer dan nodig

4. Stel, de duur van de postblokkade zou worden teruggebracht tot 6 maanden. Wilt u de volgende uitspraak aanvullen? Voor het goed uitvoeren van mijn wettelijke taken is 6 maanden in de meeste gevallen:

- 0 te kort
- 0 goed
- 0 langer dan nodig

5. Welke duur van de postblokkade heeft uw voorkeur?

0 6 maanden

0 langer dan 6 maanden maar korter dan 13 maanden

0 13 maanden

0 langer dan 13 maanden

0 geen voorkeur

6. Bij hoeveel van de zaken die u momenteel heeft en in het verleden heeft gedaan, heeft u bij de rechter gevraagd om verlenging van de duur van postblokkade? (Indien u dit aantal niet exact weet, wilt u dan een schatting geven).

..... zaken

Indien nul zaken, ga verder met vraag 10

7. Kunt u aangeven in welke mate onderstaande overwegingen voor u een reden vormden om tot verlenging van de postblokkade te verzoeken?

	nooit	bij een minderheid van de gevallen	bij circa de helft	bij een meerderheid van de gevallen	altijd
- Na 13 maanden beschikte ik nog niet over alle benodigde financiële informatie	0	0	0	0	0
- Ik had geen vertrouwen dat de saniet mij na 13 maanden van relevante informatie zou blijven voorzien	0	0	0	0	0
- Anders, namelijk ...	0	0	0	0	0

8. Wijst de rechtbank een langere postblokkade toe als u erom vraagt?

0 nooit

0 meestal niet

0 in circa de helft van de gevallen

0 meestal wel

0 altijd

9. Kunt u aangeven waartoe de verlenging van de postblokkade heeft geleid?

	nooit	bij een minderheid van de gevallen	bij circa de helft	bij een meerderheid van de gevallen	altijd
- De langere postblokkade heeft invloed gehad op de uitkomst van de Wsnp-zaak	0	0	0	0	0
- De langere postblokkade heeft invloed gehad op de hoogte van de uitdeling	0	0	0	0	0
- Door de extra controle en/of informatie zijn meer zaken tussentijds beëindigd	0	0	0	0	0
- Door de extra controle en/of informatie hebben meer zaken een schone lei gekregen	0	0	0	0	0
- Anders, namelijk ...	0	0	0	0	0

10. Kreeg u een extra vergoeding van de rechtbank voor het verlengen van de postblokkade?

0 nooit

0 meestal niet

0 in circa de helft van de gevallen

0 meestal wel

0 altijd

11. Wogen de opbrengsten van de verlenging van de postblokkade naar uw mening op tegen de tijd en kosten die u eraan kwijt bent?

0 (vrijwel) altijd

0 soms wel, soms niet

0 zelden of nooit

Huisbezoek

12. Wilt u aangeven in welke mate u het eens bent met de volgende uitspraken met betrekking tot het huisbezoek?

	sterk oneens	oneens	deels oneens, deels eens	eens	sterk eens
- Het huisbezoek is erg belangrijk voor het goed uitvoeren van mijn wettelijke taken	0	0	0	0	0
- Het huisbezoek geeft mij een beter beeld van "het vlees dat ik in de kuip heb" dan een ontvangst op kantoor	0	0	0	0	0
- Via het huisbezoek kom ik gemakkelijker aan relevante documenten en informatie dan via een ontvangst op kantoor	0	0	0	0	0
- Via een huisbezoek kan ik de saniet beter informeren over zijn verplichtingen in het kader van de Wsnp dan via een ontvangst op kantoor	0	0	0	0	0
- Het huisbezoek levert nooit boedel op die te gelde gemaakt kan worden	0	0	0	0	0
- Het huisbezoek levert te weinig op in verhouding tot de tijd die het kost	0	0	0	0	0

13. Voert u altijd een huisbezoek uit?

0 ja, altijd → ga verder met vraag 14

0 soms niet

0 meestal niet

0 zelden of nooit

13a. Wat zijn redenen voor u om geen huisbezoek af te leggen?

	nooit	soms	regelmatig	vaak
- als ik de indruk heb dat er niks te halen valt	0	0	0	0
- tijdgebrek	0	0	0	0
- de kosten wegen niet op tegen de baten	0	0	0	0
- het beleid van onze organisatie is huisbezoeken daar waar mogelijk te beperken	0	0	0	0
- anders, namelijk ...	0	0	0	0

14. Hoe vaak heeft u tijdens een huisbezoek iets aangetroffen dat te gelde gemaakt kon worden?

0 nooit

0 1 - 10 keer

0 10 - 25 keer

0 vaker dan 25 keer

0 weet niet/geen mening

Verslag

15. Biedt het verslag u de mogelijkheid om de rechter goed te informeren over de voortgang van een Wsnp-traject?

0 ja, in het algemeen wel

0 soms wel, soms niet

0 nee

0 weet niet/geen mening

15a. Zo nee, waarom niet? (*U kunt meerdere antwoorden aankruisen*)

0 Het standaard-verslag is te summier

0 Anders, nl

0 weet niet/geen mening

16. Denkt u dat de rechter op basis van het verslag de kwaliteit van uw werk adequaat kan beoordelen?

0 ja

0 nee

0 weet niet/geen mening

16a. Zo nee, waarom niet? (*U kunt meerdere antwoorden aankruisen*)

0 De rechter kan niet beoordelen of het verslag op waarheid berust

0 Mijn kwaliteit wordt vooral bepaald door dingen die niet in het verslag staan

0 Anders namelijk

17. Heeft u de indruk dat schuldeisers u controleren met behulp van het verslag?

0 nooit

0 soms

0 regelmatig

0 vaak

0 weet niet/geen mening

18. Hoe vaak heeft het verslag geleid tot:

	nooit	1-5 maal	6 – 20 maal	meer dan 20 maal
- nieuwe afspraken over verplichtingen voor de schuldenaar	0	0	0	0
- verhoor door de rechter-commissaris	0	0	0	0
- tussentijdse beëindiging	0	0	0	0
- verlenging van de looptijd	0	0	0	0
- verlenging of heropening van de postblokkade	0	0	0	0
- andere aanpassingen in het schuldsaneringstraject	0	0	0	0

Verlenging van de looptijd

19. Bij hoeveel van de zaken, die u momenteel heeft en in het verleden heeft gedaan, heeft u (of de saniet of een van de schuldeisers) bij de rechter verzocht om verlenging van de looptijd? (Indien u dit aantal niet exact weet, wilt u dan een schatting geven).

... zaken

Indien nul zaken, ga verder met vraag 22

20. Wat waren redenen om om een verlenging van de looptijd te verzoeken?

	nooit	bij een minderheid van de gevallen	bij circa de helft	bij een meerderheid van de gevallen	altijd
- het inhalen van een achterstand in de afdracht door de saniet	0	0	0	0	0
- aan de saniet was een hoger vrij te laten bedrag toegekend, gekoppeld aan een langere looptijd	0	0	0	0	0
- om een ontstane boedelschuld te vereffenen	0	0	0	0	0
- vanwege het in afwachting zijn van informatie (bv. van de belastingdienst) ten behoeve van een besluit over het verlenen van een schone lei	0	0	0	0	0
- een lopend re-integratie traject	0	0	0	0	0
- het volgen van een studie door de saniet	0	0	0	0	0
- vanwege verbetering van het gedrag van de saniet	0	0	0	0	0
- anders, namelijk ...	0	0	0	0	0

21. Wat heeft de verlenging van de looptijd opgeleverd?

	nooit	bij een minderheid van de gevallen	bij circa de helft	bij een meerderheid van de gevallen	altijd
- meer geld op de boedelrekening	0	0	0	0	0
- extra informatie om te kunnen beslissen over het verlenen van een schone lei	0	0	0	0	0
- een schone lei, die zonder verlenging niet was verleend	0	0	0	0	0
- geen toegevoegde waarde gelet op de doelstellingen van de Wsnp	0	0	0	0	0
- anders, namelijk ...	0	0	0	0	0

22. Hoeveel lopende zaken heeft u momenteel?

- 0 geen
- 0 1-5
- 0 6-10
- 0 11-25
- 0 26-100
- 0 meer dan 100

23. Sinds welk jaar bent u bewindvoerder?

.....

24. Bent u advocaat?

- 0 ja
- 0 nee

In augustus 2005 is de eerste Wsnp-monitor verschenen. Dit jaarlijks uit te brengen instrument heeft als doel de effectiviteit van de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) te monitoren.

De vierde meting van de Wsnp-monitor vormt een actualisering van en een aanvulling op de in 2007 verschenen derde meting. Naast een update van een vaste set gegevens over aanvraag, instroom, aanbod, doorstroom en uitkomsten is in deze meting extra aandacht besteed aan:

- de eerste effecten van de wetswijziging die per 1 januari 2008 van kracht is geworden, met betrekking tot instroom, faillissementen, afwijzingen, dwangakkoorden en voorlopige voorzieningen;
- de effectiviteit van instrumenten (postblokkade, huisbezoek, verslag en verlenging van de looptijd);
- zaken met een langere looptijd: aantal, einduitkomst, opbrengsten, kenmerken van de zaken;
- het vinden en behouden van betaald werk door schuldenaren tijdens het Wsnp-traject;
- de instroom in en einduitkomst van de schuldsanering naar etniciteit van de schuldenaren.

Warandelaan 2
Postbus 90153
5000 LE Tilburg

www.iva.nl